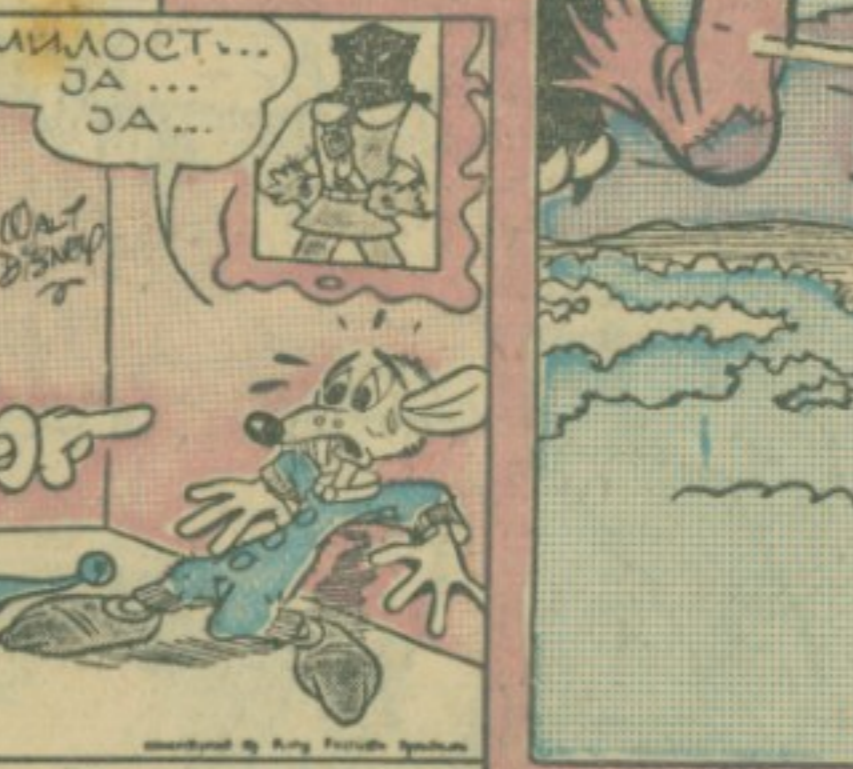
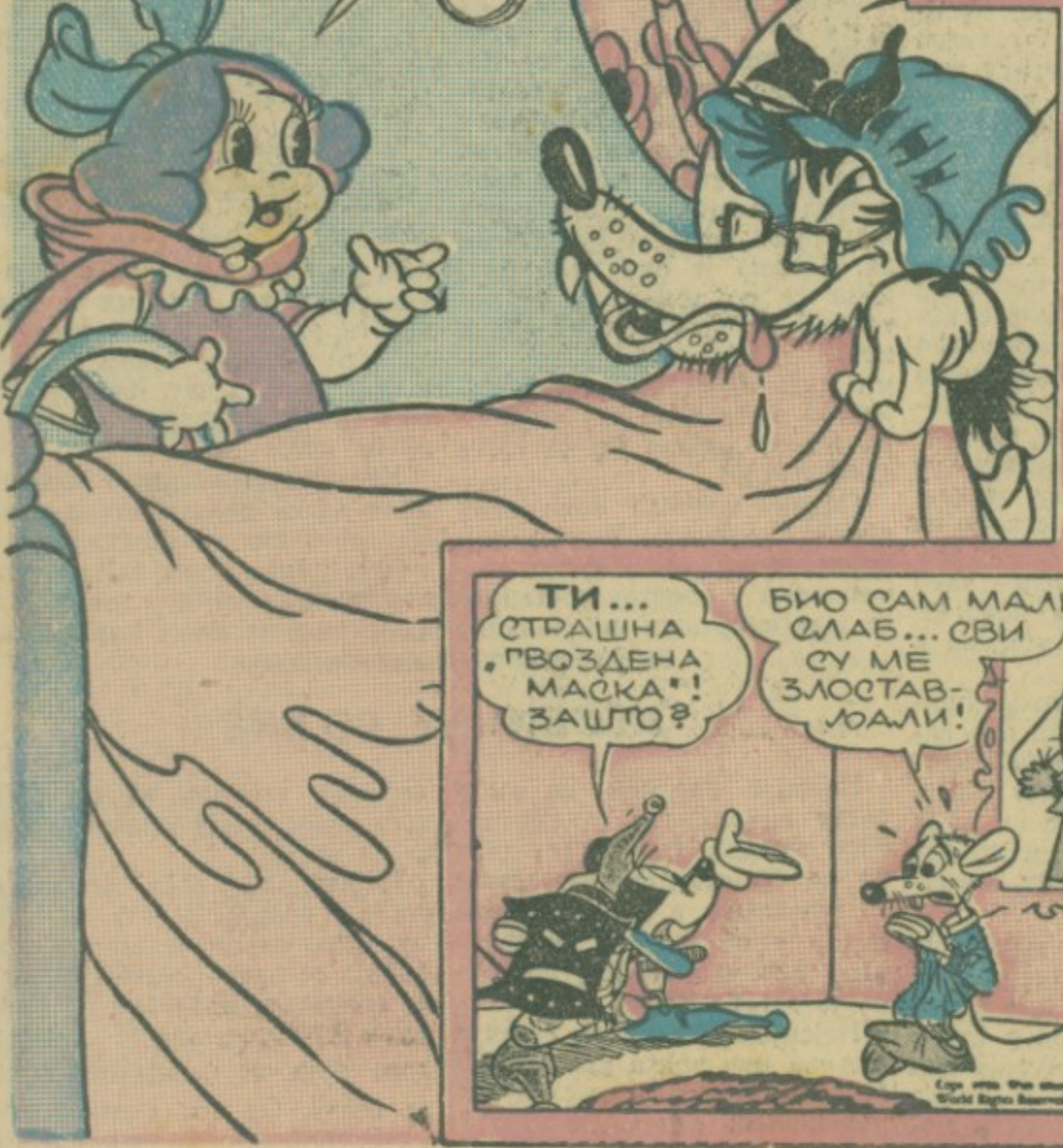
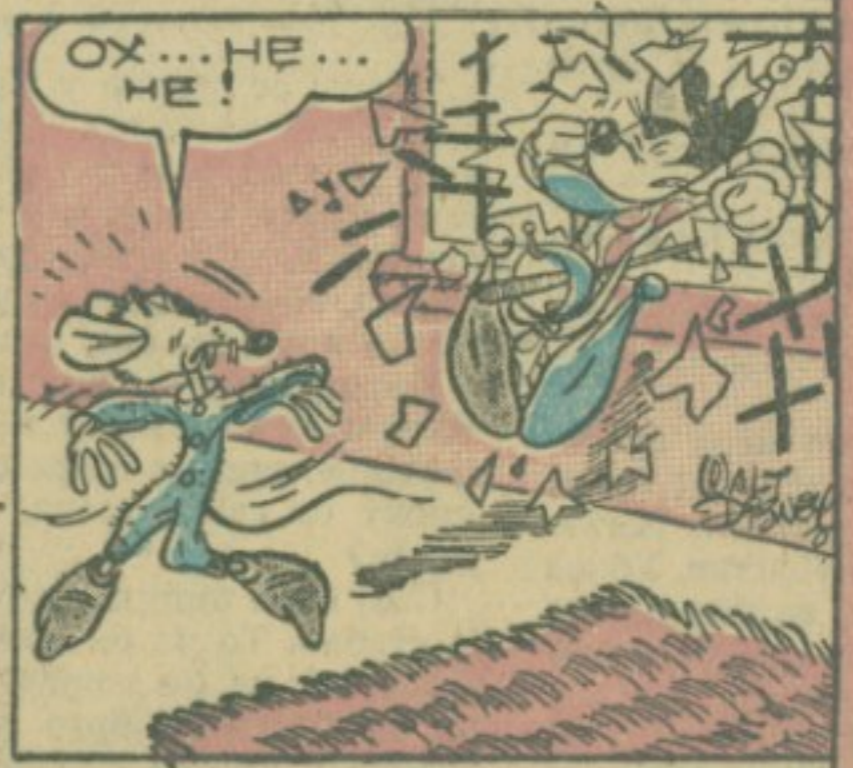
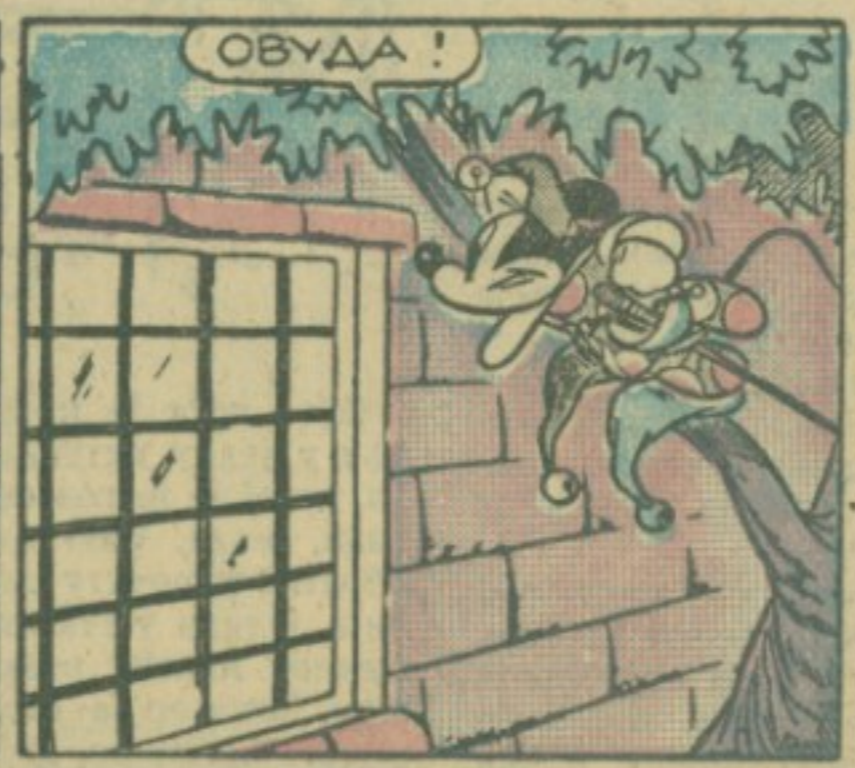
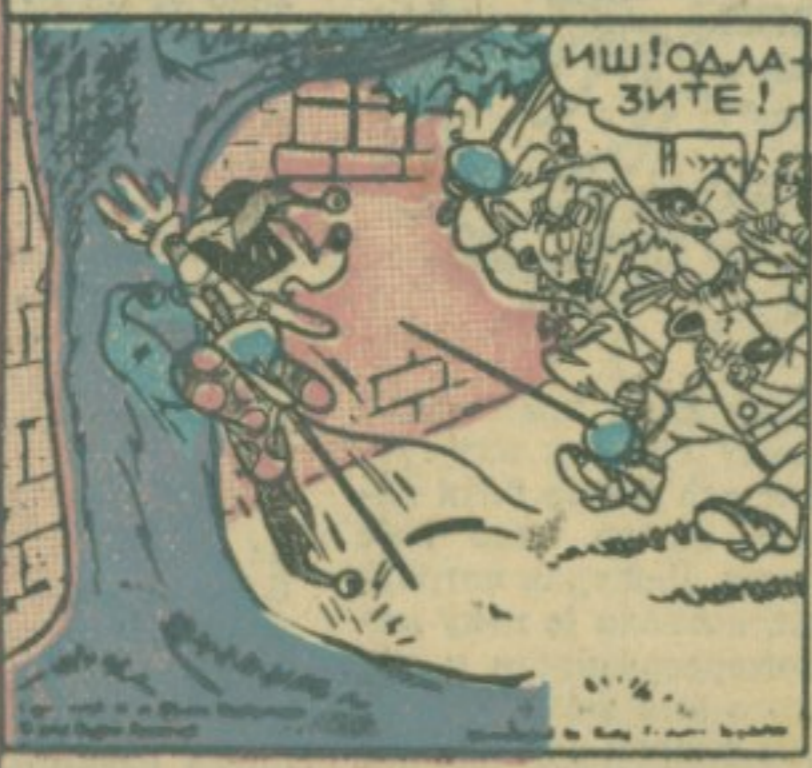

МИКИ

збоде и незбоде у Мишолопшанији

15

ИШ! ОДАА ЗИТЕ!

ОБУДА!

ОХ... НЕ... НЕ!

ОХ! МОЛИМ! НЕМОЈТЕ МЕ ТУЖИ!

ЈА КУ САМО ОБУДА ДА ПРОЂЕМ! ГОНЕ МЕ...

НАТРАГ, ИЛИ КУ ТЕ... ШТА?

«ГВОЗДЕНА МАСКА»!
ПРАЗНА! ШТУЛЕ?»

ПРАЗНА МАСКА... СИЗМЕ НА ШТУЛАМА... РУКАВИЦЕ... ПА ТО «МАСКА» МОРА ДА ЈЕ НЕКИ ЧОВЕЧУ ЈАК!

ТЕБИ ЈА НИСАМ НИШТА УЧИНИО! ОДЛАЗИ, МОЛИМ ТЕ!

ТИ... СТРАШНА «ГВОЗДЕНА МАСКА»! ЗАШТО?

ПА ТО... ТО...

ТИ! ТИ СИ «ГВОЗДЕНА МАСКА»!

МИЛОСТ... ЈА... ЈА...

БИО САМ МАЛИ... СЛАБ... СВИ СУ МЕ ЗЛОСТАВ-ЈАЛИ!

ОНДА САМ НАЧИ... ИО ОВАЈ СТРАШНИ КОСТИМ... ОН МИ ЈЕ ДАО ПОУЗДА-ЊЕ... СНАГУ... МОРАО САМ ДА ВАРАМ СВЕТ...

УСКОРО САМ ПОСТАО СТРАШНА, МОЈНА «ГВОЗДЕНА МАСКА»... ДОШАО ЈЕ НА МЕНЕ РЕД ДА БУДЕМ СВИ-РЕП!

МУДРО СМИШЉЕНО! АЛИ, САД ЈЕ КРАЈ ТОМЕ!

Да ли је било нечег посебног у земљишту Флорине? Нечег специфичног у радијацијама Флорининог сунца? Или је на Флорини било неких нарочитих бактерија? Све је то било испитивано и пробано. Поред семена кирта, кријумчари су односили и земљу с Флорине. Изграђивани су вештачки светлосни и топлотни извори са истим спектром какав је имало сунце које је обасјавало Флорину. Земљиште на другим планетама засејавано је културама бактерија с Флорине. Па ипак, кирт је тамо био бео, груб, неупотребљив.

Пет година маштала је Самиа о томе да напише једну праву књигу о историји кирта, о земљи у којој расте и о људима који га гаје. Потсмевали су јој се, али она је остајала верна својој намери. Упорно је настојала да отпутује на Флорину. Намеравала је да проведе читаву једну сезону на пољима засејаним киртом, а затим још неколико месеци у ткањима. Желела је... Али, каквог значаја има сад то што је она намеравала и желела да учини. Сад, кад су јој наредили да напусти Флорину и врати се кући. С наглошћу, којом су се уосталом одликовали сви њени поступци, донела је одлуку. Избориће се она за своју намеру тамо на Сарку. Отац неће моћи да одоли њеним молбама и она ће се кроз недељу дана вратити на Флорину.

— Када крећемо, господине? — хладно запитала капетана.

Остала је на осматрачком прозорчету све док се Флорина није изгубила из вида. Била је то зелена, живописна планета, много пријатнија од Сарета. Из мисли ју је траго глас капетана Ресетија.

— Да ли бисте се повукли у своју казину, леђи?

Погледала га је, а на повијама јој се појавила танка, усправна бора.

— Каква сте нова наређења добили, капетане? Треба ли да се сматрам затвореницом?

— Свакако не. То је само мера предострожности. Узлетиште је било неуобичајено пуно у време кад смо кренули. Изгледа да се догодило још једно убиство. Убица је опет Флоринијанин и све патролције са узлетишта повучене су у град да би помогле у тражењу злочинца.

— Како те везе има са мном?

— Под таквим околностима могао се неко увући у наш брод. Требало је да мислим на то и да поставим једног стражара да га чува, што се ја нисам сетио да учиним.

— А због чега би се неко увукао у наш брод?

— Не знам, али свакако не да би нам учинио пријатност својим присуством.

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(22)

Роман од И. АСИМОВА

— Имате бујну машту, капетане.
— Бојим се да овде није у питању моја машта. Наши енергометри били су бескорисни све док смо се налазили на планетарном отстојању од Флорининог сунца, али сад показују приметан сувишак топлотног зрачења из одељења за смештај ватрогасних уређаја.

— Да ли то озбиљно говорите, капетане?
Капетан, не мењајући израз свог мршава, озбиљног лица, настави:

— Количина зрачења одговара одавању телесне топлоте две одрасле особе.

— Да можда тај сувишак не долази из какве топлотне славине коју је неко од чланова посаде заборавио да затвори?

— Топлотне уређаје смо проверили. Спремни смо да претражимо све просторије на броду, али је потребно да се претходно ви повучете у своју казину.

— Она му ћутке климну главом у знак пристанка. Два минута касније, кроз командну цев зачула се капетанова наредба:

— Провалити у оставу с ватрогасном спремом!

Теренс се вратио у пекарну свега неколико минута прекасно. Они су већ били отишли и само захваљујући случају срео их је на улици. Оно што је тада учинио био је приморан да учини, јер није имао другог избора. Никако није то учинио стога што је желео и сад је, ето, пекар лежао мртав.

Касније, кад се гомила узбуркала и Рик и Валона се утопили у њој, а кола пуна патролција, правих патролција, стала да пристижу са свих страна, шта је могао да учини?

Свој први импулс да јурне за Риком брзо је сузбио. То не би водило ничем добром. Никад их не би нашао, а усто патролције би га бесумије брзо ухватиле. Стога је кренуо у сасвим супротном правцу, према пекарни.

Једина његова нада на спас лежала је у самој патролдишкој организацији. Из генерације у генерацију они су водили миран живот. Јер, најмање два века на Флорини није било никаквих немира и немира. Институција градоначелника (он се некако дивље насмејао при тој помисли) учинила

је очекивано чудо и патролције нису имале никаквог посла. Њима је недостајало искуство и они нису знали како да ефикасно поступе у једном заиста озбиљном тренутку.

Због тога је и могао да у праскорје уђе у једну патролдишку станицу ван града, којој је његов опис већ морао бити послан, мала, очигледно, на то нико није обратио нарочиту пажњу. Дежурни патролдија, једини у станици, показао је неку мешавину између незаинтересованости и досаде. Запитао је Теренса шта жели, али је, уместо одговора, добио ударац по глави од кога се без речи срушио. Листа Теренсових престапа била је већ толика да у том тренутку није много лупао главу кад је открио да је патролдију убио уместо да га је само ошамутио, као што му је уствари била намера. Брзо је скинуо с њега одело, преобукао се и узео његово оружје.

Теренс се, по други пут тога јутра, на-

шао у пекарни. Пекаров помоћник, који је стајао на вратима желећи да дозна шта се то догађа на улицама града, цикнуо је танким гласом као у миша кад је угледао оморзнуту патролдишку униформу. Окренувши се на петаме, јурнуо је натраг у пекарну. Али, Теренс га је стигао, зграбио за јаку и окренуо лицем према себи.

— Куд је пекар намеравао да одведе оно двоје?

Старчеве усне се расклопише, али се с њих не чу ни гласа.

— Пре два минута убио сам једног човека. Нећу се устезати да то поново учиним, — просикта Теренс.

— Милост! Милост! Не знам, господине.

— Онда нећ умрети због тога што не знаш.

— Али, он ми није ништа рекао. Знам само да је резервисао неке карте.

— То си сигурно сазнао прислушкујући. Шта си још чуо?

— Једном је поменуо Вотекс. Мислим да су резервисане карте биле за неки васионски брод који треба да иде на Вотекс.

Теренс одгурну старца од себе. Мораће сад да причека да се узбуна у граду мало стиша. Мораће чак да рескрира долазак правих патролдија у пекарну. Али, то чекање неће бити дуго. Наслућивао је шта ће његови другови учинити. За Рика, разуме се, не би знао да каже како ће поступити, али Валона је била паметна девојка. Према ономе како су потражили кад је пекар пао, знао је да су морали помислити да је он прави патролдија. Валона ће сигурно сматрати да једина могућност за спас лежи у томе да настане оно што је пекар за њих почео. Пекар им је узео карте за неки васионски брод. Значи, они ће се упутити на узлетиште. Мораће да стигне тамо пре њих.

Без двоумљења напустио је пекарну, иако је дан већ био потпуно овладао, иако је био свестан да сад патролције морају знати да човек кога гоне носи патролдишку униформу.

Теренс је знао на које узлетиште треба да се упутити. Уствари, на читавој планети било је само једно које је могло доћи у обзир. Додуше, у Горњем Граду било је њих неколико за приватну употребу васионских јахти и више стотина на разним местима планете, али та су била за теретне бродове који су са Флорине односили кирт. За обичне путнике, сиромашније Саркијане и Флоринијане који су одлазили на Сарк у службу, као и за ретке странце који би некако успели да добију дозволу за посету Флорини, било је само то једино узлетиште.

(Наставиће се)

ЧОКЕЛАСИ

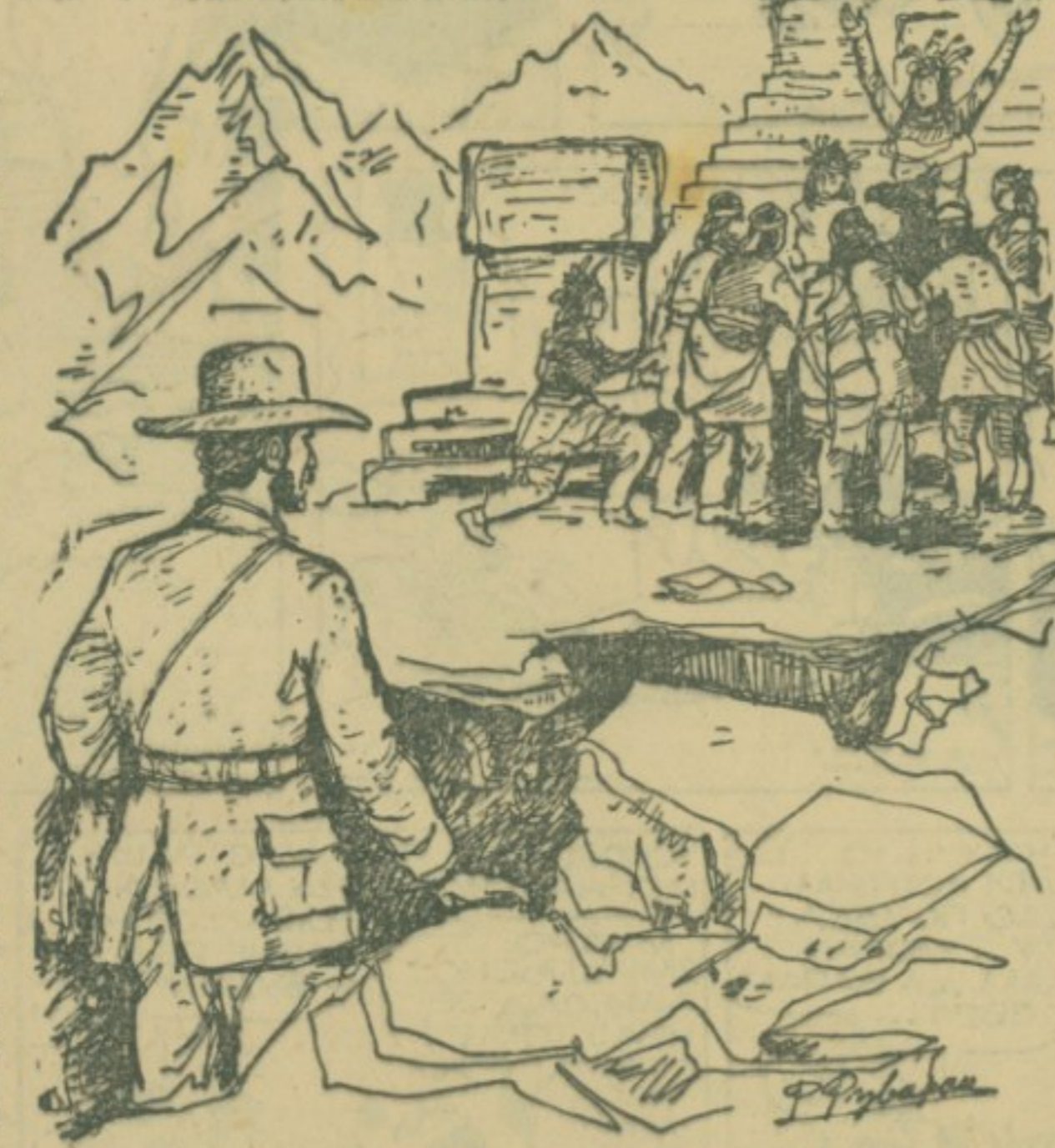
У један одређени дан у години, читаве поворке Ајмара - Индијанаца одевених у свечану одела, крећу у планине које се дижу изнад језера Титикаке, у Перуу. Захваљујући лишћу коке, које стално жваћу, не осећају замор од пењања на толику висину — плато на који они треба да изиђу висок је 5000 метара над морем — и уз песме, сирале и бубњење иду ка месту где се одржава церемонија. Тако вековима...

Амерички етнолог Хари Чопик покушао је да из обичаја и веровања Ајмара-Индијанаца сазна нешто више о животу њихових предака Инка. То није био ни најмање лак задатак, јер Ајмаре, вероватно у страху од католичке цркве, ко јој званично припадају, крију своја веровања и врло су неповерљиви према белим људима. Чопику је било потребно више од годину дана да стекне поверење Ајмара и да га они посете у своје тајне. Најзад су га позвали да на св. Вартоломеја, горе у планинама, присуствује играма „старих људи из планине“ — „чокеласа“. Ништа му није вредело распитивање ко су „чокеласи“. Добијао је од свих исте одговоре: „Не знам“ и „Ја сам добар хришћанин“.

Наравно, Чопик је отишао на свечаност у планине и то је био почетак његовог једногодишњег трагања за решењем тајне Ајмара. Зборно место била је једна велика зараван, на којој се налазио хришћански олтар, подигнут на рушевинама паганског олтара. Око њега су играли маскирани играчи, окружени великим масама Ајмара. Један од играча носио је испуњену животињу и у једном тренутку почео је да бежи, док су сви остали играчи потрчали за њим. Кад су га стигли, окружили су га и својим пончо-огртањима направили застор, који је треба-

ло да закљони од очију непошаних тајанствену церемонију. Затим су играчи почели да деле присутнима комадиће меса и уз звуке монотоне музике игра се наставила.

У једном од маскираних играча Чопик је препознао неког Еусебија и решио је да с њим суграђанин поразговара. Кад је дошао с тумачем код њега, затекао га је како враћа уз помоћ лишћа коке. Из разговора са Еусебијем сазнао је да Ајмаре верују у духове који су свуда присутни и који

знају све. Али, на питање ко су „чокеласи“ Еусебио није хтео да одговори. „Ја сам врач, али нисам чаробњак, рекао је он. Потражи мог сестрића Мартина; он се спрема за чаробњака, њега је ударио гром“. Тако се завршио разговор са Еусебијем.

С Мартином се Чопик састао на обали језера Титикаке. У-

шли су у мали чамац издубљен у стаблу балсовог дрвета и отиснули се на језеро. Тада је Мартин почео своју причу о томе како је постао „чаробњак“. Кад сам као дете чувао ове, ударио ме је гром и на месту убио, а затим ме је други гром оживео. У међувремену сам видео духове и сазнао да су ме они иза-

вели су у мали чамац издубљен у стаблу балсовог дрвета и отиснули се на језеро. Тада је Мартин почео своју причу о томе како је постао „чаробњак“.

Чокеласи су духови из планина, — објашњавао му је Мануел — духови предака Ајмара, старих људи из планине. Ајмаре морају да их се сеће једном годишње, да би и мали добру жетву и здравље. Тада морају и да принесу жртву чокеласима. Вођа чокеласа је „дела с великим ушима“ и маскирани играч који га у игри представља има главну улогу. Његов помоћник је „дела с малим ушима“.

Чitava церемонија претставља, уствари, лов на викуне, које су раније приношене као жртва. Испуњена животиња која се носи приликом церемоније није викуна, јер перуанске власти не дозвољавају лов на њих, већ испуњена дивља мачка, али је Ајмаре стално на зивају викуном. У игри се даље симболично приказује како викуна покушава да побегне, али бива уловљена, убијена и принета на жртву.

Тада „дела с великим ушима“ узвикне: „Духови, ево ваше хране!“ и присутним Индијанцима дели комадиће ламиног меса и саопштава им да је викуна била здрава и дебела и да без бојазни могу очекивати родну годину.

Тако су Ајмаре, и поред тога што су њихови преци прешли у хришћанство пре много векова, задржали своју стару веру и успели да сачувају своје ритуалне обреде и поред свих настојања шпанских колонизатора и католичке цркве да их искорене.

Мануел Барrientос је, изгледа, био главни „чаробњак“ Ајмара. Чопик га је посетио и

провео на његовом имању дужи времена. Али, овога пута је поступио друкчије и није питао ништа. Једног дана показао му је Мануел чопор викуна, животиња сличних ламама, и рекао му: „То су деца чокеласа“. А затим је наставио: „Зашто ти је стало да сазнаш нашу највећу тајну? Бели људи хоће да униште нашу веру. Да ли и ти то желиш“? Чопик га је дуго уверавао да му то није ни на крај памети, већ да му је једини циљ да напише књигу о обичајима Ајмара и да их тако сачува од заборава. Мануел се, изгледа, задовољио овим објашњењем и обећао научнику да ће га посетити у тајну Ајмара.

Чокеласи су духови из планина, — објашњавао му је Мануел — духови предака Ајмара, старих људи из планине. Ајмаре морају да их се сеће једном годишње, да би и мали добру жетву и здравље. Тада морају и да принесу жртву чокеласима. Вођа чокеласа је „дела с великим ушима“ и маскирани играч који га у игри представља има главну улогу. Његов помоћник је „дела с малим ушима“.

Чitava церемонија претставља, уствари, лов на викуне, које су раније приношене као жртва. Испуњена животиња која се носи приликом церемоније није викуна, јер перуанске власти не дозвољавају лов на њих, већ испуњена дивља мачка, али је Ајмаре стално на зивају викуном. У игри се даље симболично приказује како викуна покушава да побегне, али бива уловљена, убијена и принета на жртву.

Тада „дела с великим ушима“ узвикне: „Духови, ево ваше хране!“ и присутним Индијанцима дели комадиће ламиног меса и саопштава им да је викуна била здрава и дебела и да без бојазни могу очекивати родну годину.

Тако су Ајмаре, и поред тога што су њихови преци прешли у хришћанство пре много векова, задржали своју стару веру и успели да сачувају своје ритуалне обреде и поред свих настојања шпанских колонизатора и католичке цркве да их искорене.

НАТСКУЈОЦСИЗД ЖИВОТИЊА

Чинчила је мали глодар дугачак око 30 сантиметара, који има најскупоценије крзно на свету. Постоје три разлога због којих је цена ових крзна тако висока. То су: његова изванредна својства која га чине најтоплијим и најлакшим материјалом за одевање, велика реткост чинчила и огромне тешкоће с којима је скопчано њихово одгајивање.

Чинчиле воде порекло из чилеанских Анда, али их данас у највишим планинама Јужне Америке више нема. Највећи одгајивач чинчила на свету су САД, где има преко 8.000 фарми у којима се подижу ове драгоцене животињине. Мада се одгајивачи у разним земљама свим силама труде да повећају њихов број, рачуна се да у целом свету има свега око 800.000 чинчила. Колико је ово мали број види се по томе што је потребно око 200 чинчиланих крзна да би се направио само један капут. Кад би се од једном жртвовале све чинчиле на свету, добило би се свега 4.000 бунди!

Гајење чинчила нема неку сјајну будућност. Упркос највећих напора одгајивача, животињине у ропству постепено се дегенеришу и њихово

крзно брзо изгуби своје изванредне особине. Тада чинчиле треба поново враћати на Анде, у фарму Атахуалпа, где оне, на ваздуху свог родног краја, поново доносе на свет младунце чије крзно има све особине њихове расе. Но, чинчиле су веома осетљиве, те могу да путују само авионима нарочито подешеним за њих. За време путовања, до

њих не сме да продре ни зрачак светлости, нити им се сме давати да пију. Авион не сме да лети брзином већом од 200 километара на час, нити да се спушта на аеродроме у влажним крајевима.

Изванредан квалитет чинчилне длаке долази отуда што 60 врло финих и танких влакана имају само један, заједнички корен, чиме се ниједна друга животиња не може похвалити.

НЕОБИЧНЕ ВОЌКЕ

Највећи плодови на свету расту на палмама са Сејшељских Острва. Они су дугачки 50 до 60 сантиметара, тежи 25 килограма и имају готово метар у обиму. Да би један плод потпуно сазрео, потребно је десет година.

Најсмирљивији плод од свих биљака има вођка дуријана са Малаке. Његов мирис је неподношљив, али му је зато укусу одличан. На Суматри расту плодови који лече једну

лепливу течност, па су због тога познати под именом „замке за птице“.

Најплоднији орах на свету расте у долини Бајлир, на Криму. Само са тог једног дрвета добија се преко 100.000 плодова годишње. Недалеко од Граца, у Аустрији, расте винова лоза која даје највише вина на свету. Од тог чувеног чокогата добијено је 1935 године 200.000 литара вина.

Четиринаестогодишњи КУРИР

Када је партизанима почео доносити пошту, Рајко Башкот је имао 14 година. Био је малог раста и нејак; тек је био завршио трећи разред гимназије. Ишао је бос, ошишан до главе, у кратким панталоницама.

Живео је у Приједору, а партизанима посељивао у Брезичанима.

Било је лето 1941...

Међу борце Прве крајишке умешао се и пегави малишан. Кришом, мотрећи на брата, загледао је оружје које су борци носили о рамену. Кад је угледао малу италијанску пушку, која је личила на играчку, почео је да моли:

— Дајте ми је!

— Ти си мали... Нећеш ти издржати... Ајде, иди кући!

— Плуштало је са свих страна у одговор на његово тражење.

Растужен, Рајко се вратио у град. Није мировао док га није позвала „другарица Ајша“. Рекла му је:

— Ја знам да ти је брат у партизанима. Однеси ово писмо нашим.

Рајко је завукао писмо под окрпљену кошуљу. Идући кући смислио је како ће га сутра изнети из града.

Приједор је био под блокадом. Свуда по периферији стражариле су усташе, претресале и легитимисале.

Предвече је Рајко измислио причу.

Мајка му није бранила да оде на село. Ујутру, пред полазак, насула му је шољу топлог млека. Рајко је испио до пола, а остатак изручио у кантицу за млеко.

Око седам часова кренуо је ка периферији. Упутно се преко Урије, крај саме стражарнице. Усташа га пресрете:

— Кудаш, мали?

— Враћам се кући, — показа Рајко на кантицу.

— Де, отвори је! — нареди усташа.

У празној кантици поигравало се неколико капи млека.

Стражар га је пустио да прође.

После два километра стигао је до партизана. Писмо је предао Јоши Марјановићу, сада савезном народном посланику. Донео је драгоцене податке — партизани су сад тачно знали колико има непријатељске војске у граду.

Сутрадан, с цедуљицом за Ајшу, Рајко је кренуо у Приједор. Овога пута кантица за млеко била је пуна.

Ноћу је падала јака киша и босоноги курир стигао је на улаз у град сав блатњав. Пред градском капијом опет исто питање:

— Кудаш, мали?

— Носим млеко.

— Отвори!

Усташа завирује у кантицу и пропушта малишана.

Мали Рајко Башкот, партизански курир, сада је службеник у Београду.

„Зграда будућности“ од пре 100 година

Између Шесте улице и Четврте авеније у Њујорку чалази се једна велика зграда читаво изграђена од челика. Та зграда има шахт за лифт, електричне и телефонске инсталације, као и уређај за климатизацију. Ништа нарочито и необично, рећи ћете. Таквих зграда има у Њујорку на хиљаде. Али, зграда која није била да се изгради, која носи име „Куперова зграда за унапређење науке и уметности“, подигнута је још 1853 године, много пре но што се у грађевинарству знало за челичне конструкције, пре проналазак електричног осветљења, телефона и уређаја за климатизацију.

Питер Купер, проналазач и градитељ прве америчке парне локомotive, који је ову зграду подигао, оставио је простор за лифт, електричне и телефонске спроводнике због тога што је не само веровао, већ је био сигуран да ће све то једног дана бити пронађено. И заиста, кад су пронађени телефон и електрично осветљење, они су могли бити спроведени у Куперову зграду без разваљивања зидова, кроз отворе које је он оставио кад ју је подизао. При тим својим предвиђањима Купер је учинио само једну грешку: он је веровао да ће лифтови имати крстаст облик, па је према томе у својој „згради будућности“ начинио шахт за лифт у облику крста. Међутим, лифт који је касније пронађен имао је, као што и данашњи лифтови имају, четвртаст облик.

Веома је занимљив уређај за климатизацију, боље рећи за расхлађивање, који се налази у великом холу Куперове зграде. Он се састојао из читавог низа великих лезова које су се покретале помоћу једне парне машине.

Антибиотичан лед

Употреба леда коме су додате мале количине антибиотика изгледа да ће ускоро омогућити да се морска риба очува свежа 2—3 пута дуже него што је то досад био случај.

Више стручњака из разних земаља који су о томе недавно расправљали у Ротердаму, изнели су резултате досадашњих испитивања. У Калифорнији су извршени опити са 14 антибиотика разне ефикасности који су додани леду, па је утврђено да је сваки од њих омогућио дуже одржавање рибе него досадашњим методама. У Јапани је најбољи успех постигнут додавањем леда ауромоцидина.

КАДО У БАЈШИ

УКОЛИКО БРЖЕ ОКРЕ-
ЋЕМ НАМОТУВАК ЖИЦЕ,
УТОЛИКО
ВИШЕ
ЕЛЕК-
ТРИЦИ-
ТЕТА
ПРОЛАЗИ
КРОЗ
ЖИЦУ.

И ТО ЈЕ
СВЕ? А ЈА
САМ МИСЛИО
ДА ЈЕ ДОБИ-
ЈАЊЕ ЕЛЕК-
ТРИЦИТЕТА
СЛОЖЕ-
НИЈЕ!

ПА И ЈЕСТЕ, ЧОНИ...
АКО ЖЕЛИШ ДА ДОБИ-
ЈЕШ СТРУЈУ КОЈА СЕ
МОЖЕ КОРИСТИТИ.
МА КОЛИКО БРЗО
ОКРЕТАО ОВАЈ НАМО-
ТУВАК, НЕ МОЖЕШ
ДОБИТИ НИ ТОЛИКО
ЕЛЕКТРИЦИТЕТА
ДА БИ ОВА
СИГНАЛИЦА
ГОРЕЛА...

ВИДИШ, ГЕНЕРАТОР РАДИ НА
ИСТОМ ТОМ ПРИНЦИПУ. САМО
ТАМО СЕ УПОТРЕБЉАВА
ПАРНА ТУРБИНА УМЕСТО РУКЕ
ДА БИ СЕ ИЗАЗВАЛО КРЕТАЊЕ
И ЧИНОВСКИ МАГНЕТИ,
И КАЛЕМОВИ ЖИЦА...

УМЕСТО ДА ДОБИЈЕШ
СЛАБУ СТРУЈУ, КАО ШТО
ЈЕ ОНА КОЈУ СМО САД
ПРОИЗВЕЛИ, ЈЕДАН ВЕ-
ЛИКИ ГЕНЕРАТОР СТВА-
РА ДОВОЉНО ЕЛЕКТРИ-
ЦИТЕТА ЗА ОСВЕЉАВА-
ЊЕ ЧИТАВОГ ГРАДА

И СВЕ ТО
С МАЛО
ЖИЦЕ И
ЈЕДНИМ
МАГНЕТОМ!

И ЕЛЕКТРО-
НИМА, ЧОНИ!
БЕЗ ЊИХ
НЕ БИСМО
ИМАЛИ
ЕЛЕКТРИЧНЕ
СТРУЈЕ!

ТИ СИГУРНИ ЕЛЕКТРОНИ
СТВАРАЈУ ВЕЛИКА
ДЕЛА. ВИДИШ, 10
БИЛИОНА ЈЕДАН ДО
ДРУГОГ ИЗНОСЕ.
СВЕГА ЈЕДАН
САНТИМЕ-
ТАР

НАСТАВИТЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ДОБОШ

Добош или бубањ је музички инструмент. Он има цилиндричан облик, а оба дна покривена су затегнутим кожама. Звук се добија ударцима палице.

Људи давних векова, одувек су ценили бубањ. За бубањ је био одређен простор у који није смео свако да улази. Има примера да су нека племена

Бубањ се прави у разним величинама. У оркестрима и војним музикама највише се употребљавају велики и мали бубањ. По једној кожи малог бубња удара се с две палице, а по кожи великог бубња мањом чија је глава пресву чена кожом.

Бубањ је веома стар инструмент. По мишљењу неких стручњака, најстарији облик бубња био је издубљен пањ са удужним уским прорезом. Најпре су људи у такав бубањ ударали ногама и рукама, а докније су увидели да је практичније ударати штаповима. Ова врста бубња није ишчезла, већ је и данас раширена на острвима Тихог Океана. Нека афричка племена употребљавају овакве бубње за сигнализацију. Наиме, одређеним ударцима они јављају најразноврсније вести и на удаљеност од 30 километара.

Примитивна племена, а и

на бубњевима приносили жртве. Негде се ударцима у бубањ поздрављао млад месец, негде су се њима терали духови, болести итд.

У најстарија времена на бубње је разупињана кожа гмизаваца, а докније сисара. Најстарији облици бубња имају

кожу само с једне стране. Бубањ с кожом на обе стране јавља се код народа Средње Азије и Египта још 4000—2000 година пре наше ере. Бубањ није прављен само од дрвета, већ понегде и од печене глине. Он се, као и многе друге ствари, стално усавршавао, постајао звучнији и лепшег изгледа, све док се није дошло до данашњег облика.

Која је најмања држава у САД?

Род Ајланд је најмања држава у Сједињеним Америчким Државама. Избија на Атлантски Океан. Њена површина износи око 3.232 квадратна километра. Главно занимање становништва је индустрија, а после ње долазе: земљорадња, сточарство и риболов. Главно место ове државе је Провиденца.

Род-ајланд је раса кокошију новијег порекла. Одгајена је у Америци. Боје је затвореноцрвене, с ретким црним перима у крилима. Креста јој је мала и проста. Месо је укусно. Иначе, ове кокошке су добре носиље.

ПЛИВА И КАД СПАВА

Такозвани туљан са крзном кад напусти копно може да плива по мору и по девет ме-

сеци. За цело то време он никад не види копно, па неки стручњаци тврде да овај туљан и спава кад плива.

КАКВО ЈЕ ТО ДРВО МУКИЊА?

Мукиња је мало дрво, ређе шиб. Има сјајномрко-црвене гране. Младе гране мукиње имају беле длачице. Лист је прост и наубљен, а цвет бео. Плод је коптаст, боје је наранџасте или скерлетноцрвене и нешто је већи од трешње. Сочни део плода је жут. Дрво мукиња расте на сунчаним и сувим падинама у мешовитој шуми.

ПАТЕЗИ

Патези је назив за градског и племенског старешину код старих Халдејаца. Он је у исто време био световни поглавар и првосвештеник.

НЕВЕРОВАТНА ЗАПОВЕСТ

То после подне 22 јуна 1893 године британска флота достојанствено је пловила Средоземним Морем према Триполису. Вода је била мирна као огледало.

Флота се кретала у две паралелне линије, на удаљењу од 1000 метара. На челу једне колоне била је крстарница „Викторија“, која је уједно била и адмиралски брод. На челу друге налазила се крстарница „Кемпердаун“. За овим бродовима, који су спадали међу највеће на свету, повиле су остале јединице, према величини.

На командном мосту „Викторије“ њен капетан Морис Бурке са задовољством је посматрао савршен поредак бродова. Дневни маневри прошли су у реду и сви су били задовољни. Поред капетана стајао је вице-адмирал сер Џорџ Грајон, заповедник флоте и одличан поморар. На лицу му се огледала забринутост.

Бурке је узалуд дукао главу покушавајући да одгонетне зашто је адмирал издао тако несхватљиву наредбу. А она је гласила да се колоне окрену једна према другој и да бродови задрже исти поредак, крећући се у супротном прав-

цу. И то је још била писмена наредба!

Да су колоне биле удаљеније једна од друге, тај би маневар и онда био чудноват, али бар безопасан. А овако...

Капетан Бурке је зато и био запањен, јер су сви добро знали да је „Викторија“, да би се окренула, било потребно најмање 500 метара. „Кемпердаун“ је имао исти толики полупречник окретања. А између два брода раздаљина је износила тачно 1000 метара.

Ако се оба брода окрену онако како је наређено, они ће сигурно ударити један у други. И адмирал је то несумњиво знао...

Па ипак је издао такву заповест и сигналне заставице залепршале су својим јасним бојама, преносећи је флоти, реч по реч:

„Друга колона за 16 степени надесно, прва колона за 16 степени налево, одржавајући ред јединица!“

На командном мосту „Кемпердауна“, контра-адмирал Марихам и капетан Џонстон згледаше се, не верујући својим очима.

— То је немогућно! — процеди Џонстон.

А Марихам нареди сигналистима:

— Одговорите: „Не разумемо наредбу“.

Али, пре но што су они стигли да то учине, са „Викторије“ је стигла нова порука: „Шта чекате?“

Официри и посада осталих бродова са запрепашћењем су посматрали шта се догађа.

Оба капетана, и Бурке и Џонстон, знали су да је наређење бесмислено. Али, у току многих година службе у морнарици били су навикли да се без поговора покоравају наређењима старијих, ма каква она била.

Бурке је мислио: „Можда адмирал хоће да испроба послушност особља и сад ће сигурно опозвати наредбу“.

Али, чак би и то било опасно, јер кад бродови једном крену тешко ће их бити зауставити на време.

Најпре лагано, а затим све брже, „Викторија“ и „Кемпердаун“ почеше да се окрећу. „Сада, — мислио је Бурке — сада ће адмирал опозвати наредбу“. Али, то се не догоди.

— Машине, сер... — очајнички је завапио Бурке. — Дозволите ми да наредим возику уназад.

Адмирал само заврте главом. Бурке је тек тада схватио да заповедник флоте није при здравој памети. И баш хтеде

да отвори уста да би се успротивио, кад адмирал проговори некаквим чудним, равнодушним гласом:

— Па добро. Наредите: пуноћом снагом назад!

У облаку од пене, „Викторија“ се затресе од прамца до крме, док су машине покушавале да зауставе брод. Али, и капетан Бурке и последњи његов морнар знали су да је заповест касно дошла. Бродови су хрипи усусрет један другом, као да их је привлачио какав диновски магнет. Људи на њима чекали су у смртном ћутању.

Судар два челична колоса био је страхан. Тресак и ломљава угушили су људске крике.

Само је адмирал сер Џорџ Грајон остао мирно на свом месту, као да се ништа није догодило. Празним погледом пратио је припреме око спасавања, јер је било јасно да ће „Викторија“ потонути. Наједном, живахну и изговори сасвим разговетно, обраћајући се Буркеу:

— Поништите заповест о спуштању чамаца!

И заиста, ниједан чамац се не спусти на море. Морнари су

стајали као окамењени, онамо где је кога затекла најновија наредба. Брод се брзо нагнао својим предњим делом. Тада неко узвикну: „Спасавај се!“ и настаде луда журњава. Људи су скакали преко ограда у море, немајући времена чак ни да дохвате појасе за спасавање. Многе захвати вртлог пропелера који су се бесомучно окретали.

Адмирал Грајон и даље је стајао на мосту, посматрајући без узбуђења метеж око себе. Кад му један официр пружи појас за спасавање, он га одгурну. Минут доцније, вода се склопи над њим и бродом...

Остале јединице похиташе да прихвате преживеле. Међу 300 спасених налазио се и капетан Бурке.

Поморски суд је дуго истраживао овај случај. Бурке је седео на оптуженичкој клупи, али је на крају морао бити ослобођен. На многобројна питања која му је суд упутно није се могао добити одговор зашто је адмирал Грајон издао своју невероватну наредбу, која је уништила два највећа британска ратна брода и 358 људи лишила живота.

ПРВО ОГЛЕДАЛО КОЈЕ ДАЈЕ ВЕРНУ СЛИКУ

Прво огледало у коме је човек видео свој лик била је свакако мирна површина реке или бистрог извора.

Стари век је већ знао за права огледала. Етрурци, стари Грци и Римљани имали су огледала од метала, обично од бронзе. Једна страна тог огледала које је већином имало кружан облик, била је углачана, док се на другој обично налазио угравиран какав орнамент или цртеж. Много ређа била су огледала од стакла, мада на једном месту у својој „Природној историји“ Плиније помиње једну радионицу за израду стаклених огледала која се налазила у Сицилији. У Средњем веку, нарочито од 15 века, стаклена огледала сасвим се одомаћују.

Но, без обзира да ли се огледа у реци, металном или стакленом огледалу, човек никад не види свој прави лик. Слика у огледалу увек је извртута: то јест наша десна страна у огледалу је лева, и обратно. Међутим, недавно је

у Енглеској израђено огледало које даје прави лик предмета који се у њему огледа. Ако се, на пример, пред то

ГРОБАР МИЛИОНАР И...

Пре извесног времена, један провансалски гробар и његова сестра пастирица, слушајући емисију Радио Монте Карла, чули су да спикер изговара њихова имена. Нису били мало изненађени кад су из даљег тока емисије сазнали да је то, у ствари, обавештење у коме један александрички адвокат тражи наследнике свог преминулог клијента, власника неколико египатских хотела, чија заоставштина износи преко 100 милиона франака. Ово двоје били су нећаки умрлог богатша. Пошто су подигли наследство, купили су омање пољско добро и један мотоцикл од пет коњских снага и наставили да живе као да се ништа необично није догодило у њиховом животу.

БУМЕРАНГ

Индијанцима пет разних врста оружја, од којих је једно био бумеранг. Притом су им рекли да сва ова оружја могу да у-

ту може да схвати деморализујуће дејство овог оружја.

У чему је тајна бумеранга? Одговор је прост: тајне нема. Принципи на којима је он заснован познати су сваком оном који има знања из аеродинамике. Окретање бумеранга и обле површине његових кракова дају му криву путању и чине да се он враћа.

Бумеранг је обично дуг 60 до 120 сантиметара. Састоји се из два крака, која заклапају угао од 90 до 120 степени. Постоје два главна типа бумеранга: онај који се враћа и онај који се не враћа. Први се употребљава за спорт и за лов на птице, а други у рату и у лову на крупну дивљач. Код бумеранга који се враћа једна је површина плоснута, док је друга заобљена, као што је то случај код авионских крила. Код бумеранга који се не враћа обе површине су подједнако заобљене.

Бумеранг који се враћа баца се вертикално у односу на површину земље, а не паралелно с њом како се обично мисли. Он прво лети у једном правцу, затим прави лук и нај-

зад се враћа ономе који га је бацао. Нарочито вешти бацачи у стању су да тако баце бумеранг да он направи неколико кругова у ваздуху пре него што се врати. Лет бумеранга резултат је асиметричности његових кракова.

Бумеранг који се не враћа обично је већи и тежи. Услед једнаке заобљености кракова, он се не диже, већ лети право. Јачи човек може да баца бумеранг тако да он лети 150 метара и да удари убилачком снагом. Осим од дрвета, бумеранзи се праве од слоноваче, а у јужној Индији и од челика. Неки су дуги свега 15 сантиметара и имају различите облике.

У новије време бумеранг је у многим земљама постао омиљена забава. Праве га од пластичних материја и дрвета, обично по аустралиском типу, или у облику крста и слова Х. Ипак, то може да буде опасна играчка. Каже се да је бумеранг опаснији за онога који га баца него за онога на кога се баца.

3 а оне који нису знали у чему је суштина бумеранга била је чудна већ и сама помисао на комад дрвета који се враћа. Али и у данашње време, кад људи мисле да знају доста о аеродинамици, бумеранг је у неку руку остао загонетак. Још до недавно тврдили су неке угледне енциклопедије да функционисање бумеранга не може да се објасни.

Кад се помене бумеранг, обично се помисли на Аустралију и на њене урођенике. Заиста, тамо је бумеранг био најраширеније оружје. Кажу да на језику аустралиских урођеника бумеранг значи ветар. Сличних оружја има и у Азији и Америци, али само аустралиски бумеранг може да се врати.

У Америци бумеранг употребљавају још од давнина Хопи и Зуни-Индијанци, који живе у Новом Мексику и Аризони. Према њиховим предањима, божанства су открила

потребљавају у свакодневном животу, осим бумеранга, зато што се у њему скрива сувишне снаге, тако да би могли да нашкоде и себи. Данас младићи из тих племена бумерангом лове кунџе, па га зато називају штапом за кунџе.

Трагови бумеранга нађени су и у Индији, на острвима Целебусу и Борнеу и у Етиопији, где га називају луин. Стари грчки географ Страбон помиње неко оружје старих Гала које би по опису одговарало бумерангу, а које је служило за ловљење птица. У ископинама старе Тебе нађене су слике бумеранга, а у Египту је он употребљаван чак и у новије време. До почетка овог века читаве војне јединице носиле су, поред осталог оружја, и бумеранг. Само онај који је чуо званично бумеранга у ле-

»ПРЕДУЗИМЉИВИ« ТЕРМИТИ

Научници разликују 1800 врста термита. Кад се они негде настану, после четири до пет година у мравњацима их има пола милиона. Тада им је сваког дана потребно око 15 килограма дрвених влакана за храну.

Амерички и афрички термити нарочито су прождрљиви и веома лукави. Прича се да они, чим продру у дрво, „залеме“ рупу кроз коју су ушли, тако да њихов разарачки рад остаје неприметан све док се дрво, изнутра потпуно поједено, јед-

ног дана само од себе не сруши. Као пример њиховог мајсторства у „камуфлажи“ наводи се случај који се догодио у лабораторији једног америчког универзитета. Термити су се увукли у један сто на коме се налазила вага с тековима и стади да га прождиру. То су радили тако вешто да се споља ништа није могло приметити. Кажу да су чак поштедели места испод саме ваге и тегова, како се не би под њиховом тежином угнула и открила штеточине.

КРСТАШИ на ПУТУ КРОЗ НАШУ ЗЕМЉУ

Почетком XI века, друм, толико помињан у нашој историји и народној песми. У старим француским хроникама забележено је једно занимљиво предање о том друму. Ту се каже да га је саградио Карло Велики — Шарламањ, како га Французи називају — на свом тобожњем путовању у Јерусалим. — Идући кроз земљу Слатвију, вели се у том предању, Карло Велики залута у једној густој

шуми и стаде се молити богу да га изведе из ње. Тада поче да облеће око њега једна птица и упита га: „Французу, шта кажеш?“ — и полете испред франачке војске. Карло Велики ишао је за њом и његови Франци кричали су пут кроз непроходну шуму. Тако је, према овом предању, настао друм који води у свети град Јерусалим, а та шума била је она која се простирала у земљи Слатвији од Београда до Ниша, кроз коју се данима путовало и „није видело ни сунца ни месеца“. Бескрајна и нечувена шума, — каже се за њу у једној другој хроничи — опасна и страшна, где иза сва-

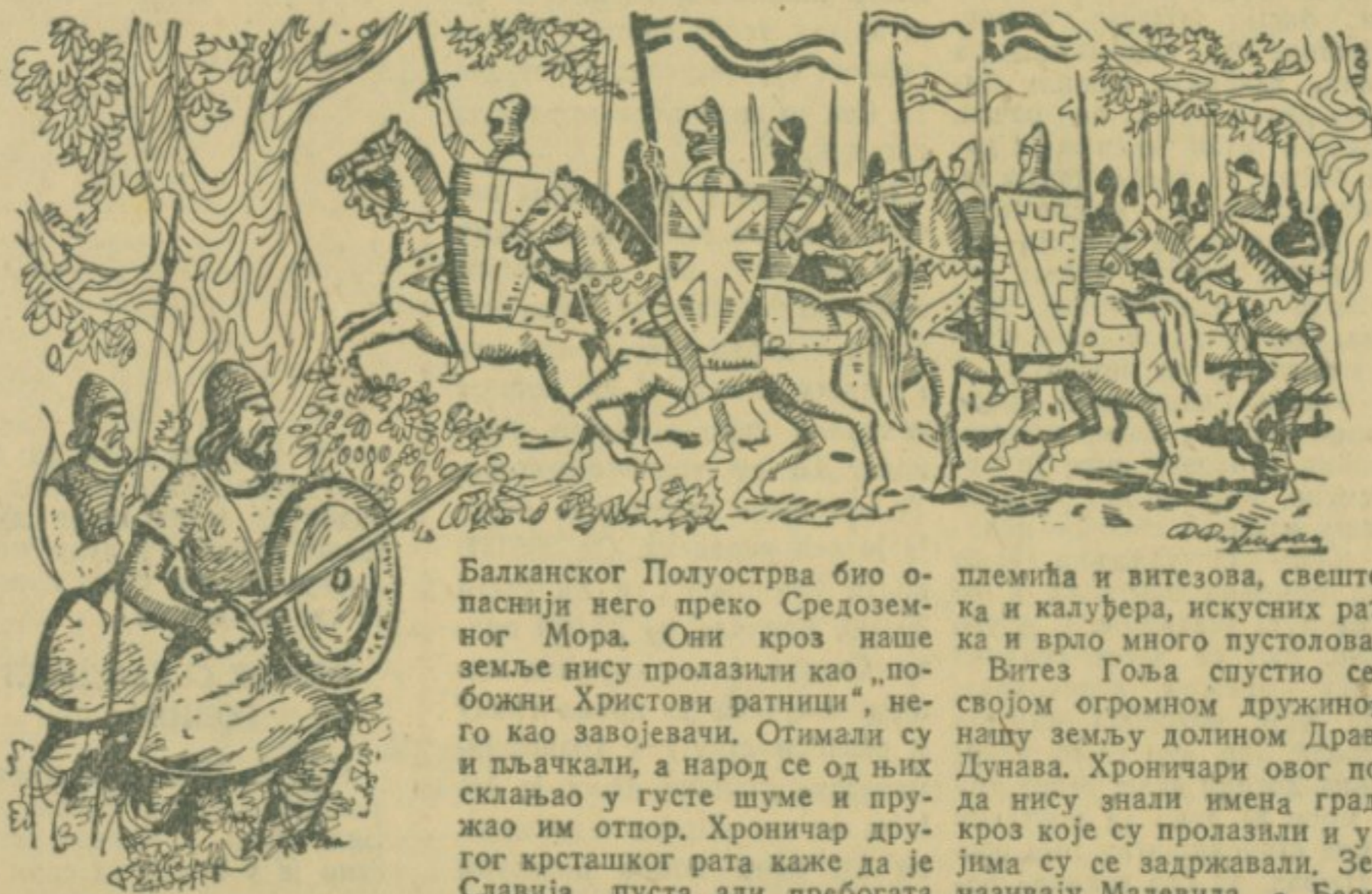
та, за ноге, као погани пси и прождрљиви курјаци“. Тако казује хроничар... У пролеће 1096 године бургоњски племић Готје, назван Гоља, повео је у Палестину један део огромне поклоничке поворке, коју је својим пламеним говорима окупио француски калуђер Петар Пустинњак. Из Француске, Италије и Немачке окупило се тада око седамдесет хиљада људи с намером да освоје Палестину и ослободе света хришћанска места. Био је то, уствари, почетак првог крсташког похода, који је још исте године кренуо за претходницима Петра Пустинњака и Готјеа — Гоље. У њиховој поклоничкој поворци било је разноликог света: и стараци, и жена и деце, ситних

иста био кобан за њих. Стотинак Гољиних људи дало се у пљачку. Земунски мештани једне ухвате и скину им одећу, а друге натерају у бекство. Они што су већ прешли у Београд затраже од београдског намесника допуштење да се могу снабдети храном, али кад их овај одбије, они опљачкају град и стоку на градским пашњацима. Тада се београдско становништво дигне на крсташе и многе побије. Витез Гоља једва утекне с преосталом поворком и кроз „страшно шумовит предео“ после седам дана стигне у Нишу, а после два месеца у Цариград.

Земунских грађана и, преплашени да се то исто и њима може догодити, склонили су се у оближње густе шуме.

После седам дана, Петар је стигао пред утврђени град Ниш и утаборио се на отвореном пољу поред обала реке Нишаве. Нишки намесник депо је даривао крсташе и снабдео их храном, али једна чета Немаца, навикнута на пљачку, похара и попали неке млинове и куће на Нишави. Тада устадоше на крсташе нишки грађани и становници оближњих предела. Била је то освета за оно што је Петар Пустинњак починио у Земуну. Крсташка војска разбегла се на све стране. Многи су залутали и нестали у густим шумама, пали у ропство, а највише их је погинуло. Под нишким зидинама Петру Пустинњаку пропало је око десет хиљада људи. С мучком је после неколико дана успео да прикупи преостале и да продужи пут према границама Тракије...

Тако казују старе хронике о пролазу првих крсташа кроз наше крајеве. У току 150 година, преко Балканског Полуострва прошло је преко два милиона крсташких ратника и поклоника. Свауда куда су пролазили кроз наше пределе они су се понашали као у непријатељској земљи и немилнице пљачкали. Домаће становништво било је приморано да се брани и да истом мером узвраћа ослободницима и поклонницима Христовог гроба.

Балканског Полуострва био опаснији него преко Средоземног Мора. Они кроз наше земље нису пролазили као „побожни Христови ратници“, него као завојевачи. Отимали су и пљачкали, а народ се од њих склањао у густе шуме и пружао им отпор. Хроничар другог крсташког рата каже да је Слатвија „пуста али пребогата земља“, врло погодна за винограде и усеве. Народ станује по шумама, не зна за земљорадњу, али обилује стоком и млеком, сиром, маслом, медом и воском. „Испред наших свјетих ратника мештани су напуштали своје домове и бежали у неприступачна места.“ Крсташа су били немилосрдни према том народу, одговарајући на његов отпор свирепим казнама. За њега у хроникама нема лепих речи. Поступке крсташких ратника хроничари правдају светашћу њиховог циља, а народ који им у нашој земљи пружа отпор упоређују с дивљом звери.

Ремон д'Ажил, хроничар оне крсташке војске која је пролазила кроз Далмацију и у Скадру даривала поклонима Краља Славена (зетског краља Бодина), овако говори о овој земљи и њеном народу:

„... Славонија је пушта, неприступачна и бреговита земља. Становници њених предела тако су сурови и неуки да нису хтели општити с нама, нити нам показати пута. Нашим војницима било је скоро немогуће да одбијају нападаче, јер су они били хитри и упознати с пределима, па су бежали у планине и густе шуме кад се хтело за њима поћи. Имам да споменем једно јунаштво грофа Ремона. Једном опколи једна чета Славена њега и његове војнике. Он их храбро нападе и њих шесторицу зароби. Али како се није смео дуго задржавати, заповедио је да се јединим заробљеницима ископају очи, другима отсеку руке и ноге, како би се Славени застрашили од даљих напада.“ То је било јуначко дело грофова које велича хроничар. Али, Словени се нису застрашили и даноноћно су нападали крсташе који су на пролазу пљачкали њихову земљу... Немачки цар Фридрих Барбароса, који је предводио трећи крсташки рат, наредио је да се заробљени становници у области између Београда и Ниша „вешају о дрвеће дуж пу-

теме и витезова, свештеника и калуђера, искусних ратника и врло много постолова.“ Витез Гоља спустио се са својом огромном дружином у нашу земљу долином Драве и Дунава. Хроничари овог похода нису знали имена градова кроз које су пролазили и у којима су се задржавали. Земун називају Малевила, а Београд — Белегравица. Малевила значи кобан град, а Земун је до-

време владавине династије Танг живе је велики кинески песник Ли Бо. Прича се да у детињству, док је нишао у школу у свом родном селу, Ли Бо није баш био вредан и да су његови успеси у наукама били никакви. Обесхрабрен и ражалашћен тиме, реши он да се сасвим мане учења и једног дана кришом побеже из школе. — Како ће ми сад бити дивно! — радовао се Ли Бо. — Више не треба да седим над књигама. Могу да шетам и трчим колико желим. Занесен тим мислима, малишан се удаљавао од школе. Тако је, и не примећујући то, стигао до подножја планине. Ту му је пут пресекао један поточчи који је кривудао као змија и у коме је жуборила кристална вода. Ли Бо се упути низ поток. Ускоро наиђе на старицу која је чучала на једном камену на самој обали потока. Старица је снажно брусила о камен један гвоздени тучак, замачуни га с времена на време у воду. Затубен старичињин необичним послом, Ли Бо је застао и почео пажљиво да је посматра. — Каква чудна старица, — помисли он. — Већ је сасвим седа, а има снагу во да је млада. Како само снажно рукује овим тучком. Зашто ли то ради? — Ли Бо се с поштовањем покљони старици и учтиво је запита: — Тетинце, зашто тако усрдно оштрите то гвође? — Ето, правим иглу, — одврати старица подиговши главу

и мило погледавши малишана. — Правите иглу? — још више се зачуди Ли Бо. — Зар је могуће из толиког комада гвођда добити иглу? — Може, зашто да не? —

одговори старица осмехнувши се. — Потребно је само време и тучак ће се претворити у иглу за цмине. — И данас ћете већ имати нову иглу? — радознало је запитала Ли Бо. — Данас нећу моћи. Можда сутра. А ако ни сутра не завршим, онда прекосутра. То није важно; иглу ћу ипак имати. Треба се само на нешто одлучити, па се све може постићи. Чувши то, Ли Бо се замисли. Свакако је и са учењем тако. Ако се на нешто одлучиш, успећеш. Ако пред собом

немаш одређен циљ, ништа нећеш постићи. Сетио се како се уплашио пред тешкоћама и како је наумио да побегне из школе. Застидео се. „Млад сам, а како сам малодушан“, — помисли и образе му обли румењило. — Тачно сте то казали, тетинце. Хвала вам. Али, ја не знам ко сте ви и коме треба да будем захвалан за ову поуку. Презивам се У. Ено, тамо је моја кућа, — одговори му она показујући главом на сламом покривену колибу која се, недалеко од реке, назирала у једном бресквинском гају. И старица настави да брусиле гвоздени тучак. Шкрипање гвођда сливало се са жубором потока. Ли Боу су се тек тада отво-

Међу најранијим путницима који су преко Београда, тада још Сингидуума, ишли у Палестину био је и Гијон, кнез Ангулемски. Он је 1026 године туда прошао с већом пратњом племића и црквених људи. Хроника која о њему говори садржи један занимљив податак: преко Угарске и „Слатвије“ почело се путовати у Палестину тек пошто су Угри и Словени примили хришћанство. „Слатвија“ је назив за земље у којима живе Јужни Словени. Под тим именом оне се помињу у француским хроникама. У то време путовало се у Палестину или кроз наше земље, или преко Средоземног Мора. Пут који је водио кроз наше области био је стари римски друм дуж Дунава и Мораве, који се помиње још у IV веку у једном римском путовођи (итинеријуму). Уствари, то је онај цариградски

...ПРОНАЛАЗАЧ РОЛШУА

Постоје и такви проналазачи који су дошли до богатства без много напора. Да поменемо само двојицу. О проналазачу ролшуа људи су годинама говорили с потцењивањем. Он је био принуђен да, возећи се на свом изуму, пролазнике моли за милостињу. То је најчешће чинио на париском тргу Конкорд, где је, постепено, све више привлачно пажњу света, тако да су се људи најзад одушевили његовим проналаском. Кад је умро, наследници су примили три милиона франака готовог новца. — Харвеј Кенеди, изумитељ перлаи за шпеле, зарадио је на томе „открићу“ суму која би у нашем новцу изнела око 20 милиона динара.

ДОЛАЗИ ТВОЈА СТАРА МАЈКА! НЕ МИЦИ СЕ ДА ТИ ПРИЧВРСТИМ ОРЕОЛ!

АЛИ, ТАТА, ЗАР НЕ МИСЛИШ ДА ПРЕТЕ-РУЈЕШ?

КАЖЕМ ТИ ДА ЈЕ ТО ОНА. ЗАПАМТИ ДОБРО: МОРАШ ЈЕ УВЕРИТИ ДА СИ АНЂЕО!

О, ДРАГА МАМА! АХ, НАЈЗАД САМ НАШЛА ТВОЈУ КУКУ!

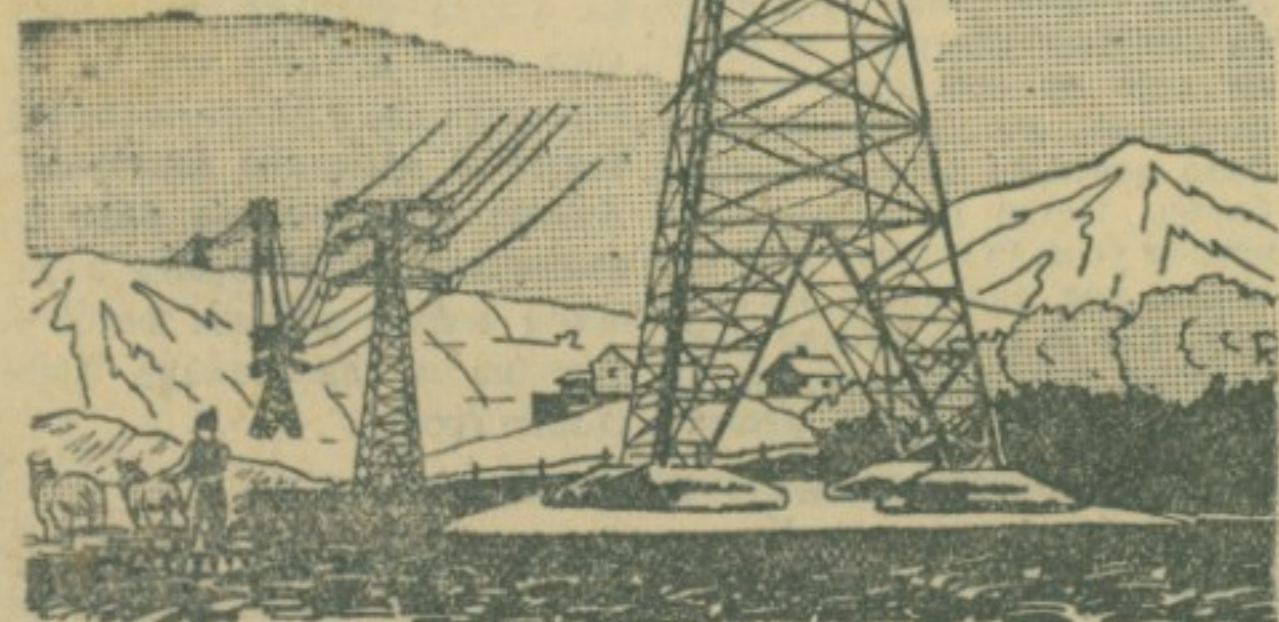
НАСТАВИЋЕ СЕ

Стрмина О ВИСОКОМ НАПОНУ

Линија високог напона ружно изгледа и опасна је за живот неопрезних људи, али је веома занимљива и од велике користи. Из чега се она састоји и чему служи? Није лако описати њену улогу, али ево како је на приступачан начин објашњавају инжењери.

Електрицитет у жици сличан је води у водоводној цеви. Напон електричне струје, који се назива и волтажом, јер се мери волтима, одговара притиску воде у цеви. Јачина струје, која се мери амперима, представља количину електричне енергије, као што је, например, количина воде која прође кроз цев у току једног минута. Као што се види, снага електричне струје зависи од два елемента: од јачине и напона.

Домаћа струја стиже у наше домове под ниским напоном: она обично има 110, 120 или 220 волти, како у којој земљи. Али ако желимо да већу количину струје пошаљемо на велику даљину, и то под слабом напоном, линија преноса понашаће се као циновски решо.

У том случају струја ће загревати брда и долине преко којих буде прелазила и на крају ће стигли у сасвим незнатној количини. Да би се што успешније спречили ови „транспортни“ губици, инжењери шаљу електричну струју мале јачине под веома високим напоном. Тако, уместо да има 110 или 220 волти, струја добија притисак од 225.000 или 330.000 волти.

Под таквим напоном, електрицитет је спреман да скочи и јуриша на све и сваког што може да га одведе у земљу. На првом месту, он проналази себи пут до земље преко челичних стубова на које се на слања електрични вод. Ко учини непромишљеност и стане на подлогу стуба, најмање што може да му се догоди јесте то да осети „боцкање“ по телу и да му се наостреши коса.

Сваки стуб линије високог напона помало личи на новогодишњу јелку покривену украсима. На њему висе изолатори који носе водове. Да струја не би прелазила са вода на стуб — а то најлакше чини по површини изолатора — они су набрани као радијатори, тако да је пут те непожељне струје веома дуг, често и по три метра. Сами изолатори су од чистог порцелана и имају тежак задатак. Сунце их греје, киша их расхлађује, зимска мраз их скупља, а за све то време тешке жице висе о њима. Сем тога, и електрицитет их штети, покушавајући да своје молекуле преко њих упутује у земљу. Главна брига инжењера који одржавају линије високог напона састоји се у зналажењу напрелих изолатора. Уместо да се лењу на стубове који доносе смрт, инжењери лете лаким авионима или хеликоптерима, и то сасвим ниско, да би могли добро видети сваку порцеланску чашцу.

Жице линије високог напона уствари су каблови дебели колико осредње широки човечји зглавак. Некада је на овим далеководима гром често причињавао кварове. Линија би тада данима била неупотребљива. Понекипут се гром служио каблом да би допрло до саме централе, где је причињавао кварове на машинама. Сад, кад удари гром, велики „растављачи“, који делују помоћу компримираног ваздуха, спречавају да гром оде дуж линије, и то на тај начин што прекидају ток струје. Растављачи делују врло брзо. Од удара гро-

же као спона с термичким централама. Из првих струја је јевтинија, јер вода ништа не стаје, док је угља скуп. Међутим, струја добијена из угља данас је знатно јевтинија но некада. Например, 1926 године било је потребно 750 грама угља да се добије један киловат-час струје. Данас, за исту количину струје није потребно ни 250 грама угља.

Ако бисмо сели на један мали авион и полетели дуж далековода високог напона, видели бисмо овакву слику. Отприлике сто километара од матичне централе наишли бисмо на другу, где се вод рачва, а пратећи један такав крак дошли бисмо до треће централе, на отприлике 80 километара, итд. То значи да постоји читав систем, уствари мрежа, далековода и унутрашњих централа. Све централе једне мреже међусобно се повезују, а ево зашто. Сваки град треба да има, поред главне, и једну помоћну централу, што је врло скупо. Јер, ако се на некој од њих догоди квар, девет других моћи ће лако да притекну у помоћ становништву тога града. Најзад, за сто градова потребно је подићи свега десет помоћних централа.

Зато што се сва домаћинства служе струјом углавном у исто време, потрошња је највећа од 6 до 8 и од 17 до 20 часова. Инжењери који рукују производњом струје у елек-

тричним централама према томе се управљају. Ако је у питању мрежа далековода и централа, надзор и руковођење производњом врши се с једног места. На њему нема много службеника, али сваки од њих мора бити добар стручњак. Јер, није важно само обезбеђење струјом, већ и то да се она производи са што мање трошка. Претпоставимо да се потреба за струјом негде повећала и сада треба одлучити која ће централа да произведе вишак за други град. Прво, треба водити рачуна да су централе различитих доба старости: једна производи јевтиније, друга скупље; затим цена угља није свугде иста, отстојање од централа до места потрошње различита су и, најзад, треба узети у обзир губитак струје услед дугог пута. Све то инжењери морају да израчунају.

На прилазу у град линија високог напона улива се у једну потстианицу: на обрађеном земљишту налази се сплет катарки и каблова који чине неку врсту кавеза. У средини је неколико сиво обојених блокова. То су трансформатори. Ту, при крају далековода, струја је већ укробена. Од 300.000 волти „смирла“ се на свега 30.000, или чак на 25.000 волти. Одатле, једна скромна линија извучена је према граду и разноси струју у трансформаторске станице. Њих је већина од нас видела и запамтила по овим добро познатим натписима: Забрањен улаз! — Високи напон! — Опасно по животи! У трансформаторима се смањује напон на 3.000 до 5.000 волти. Одатле, струја „тече“ улицама кроз подземне каблове.

БУФАЛО НИЈЕ АМЕРИЧКА ЖИВОТИЊА

Као и други „домородац“ Америке, Индијанац, тако је и америчка национална животиња буфало дошла у Нови Свет из Азије. Ипак, буфало је старији становник Америке од Индијанаца, јер су прва стада буфала прешла преко некадашње превлаке у данашњем Беринговом Мореузу још пре 400.000 година. Први Индијанци су, тим истим путем, прешли из Азије у

Америку пре 30 или 35 хиљада година. Тај буфало-досељеник био је много крупнији од својих данашњих потомака. Главну и рогама имао је знатно веће и снажније. Према нађеним фосилним остацима тог првог америчког „досељеника“, утврђено је да је размак између врхова његових рогова износио читав метар.

ВЕРОВАТЦИ

УМЕСТО ВЕНЧАНОГ ПРСТЕНА...

У племени Лудима, у Португалској Источној Африци, удата жена уместо вен-

чае гостију у ресторану, појео равно 300 комада. Његов рекорд није ни до данас превaziђен.

ДА ПРЕВАРЕ СМРТ

Ако некој породици у Салему, у Индији, умру прва два детета, треће дете, било оно мушко или женско, добија на рођењу име Пентана, што значи „Бубре“. По веровању родитеља и сродника, дете с таквим именом неће привући на себе пажњу богиње болести и смрти.

НУМЕРИСАНО ЗАХВАЉУЈУЋИ ИНСЕКТИМА

Зирума, једно веће насеље у Венецуели, све до недавно није имало кућне бројеве. Мада је због тога приликом разношења поште често долазило до забуне. Недавно су, на огромну радост писмоноша, зграде у Зируми добиле бројеве. На име, све зграде у насељу биле су запрашиване ДДТ-прашником и том приликом је свака кућа добила свој број према реду којим је запрашивање обављено.

чаног прстена носи на десној руци траку за коју је заденута једна стара лула њеног мужа. Ту лулу жена добија на дан удаје и носи је све до смрти.

ПОСЛЕ СЕДАМДЕСЕТ ГОДИНА...

Године 1882 деда земљорадника Фреда Калпа, из Вила Рица, у Канади, спустио је у бунар на свом имању једну паклицу бутера увијену у пергамент-хартију. Упролеће 1952, значи после 70 година, бутер је још сасвим свеж извађен из бунара и од њега је направљен наред за рођендански колач најстаријег сина Фреда Калпа.

ГРОМ КАО РУДАР

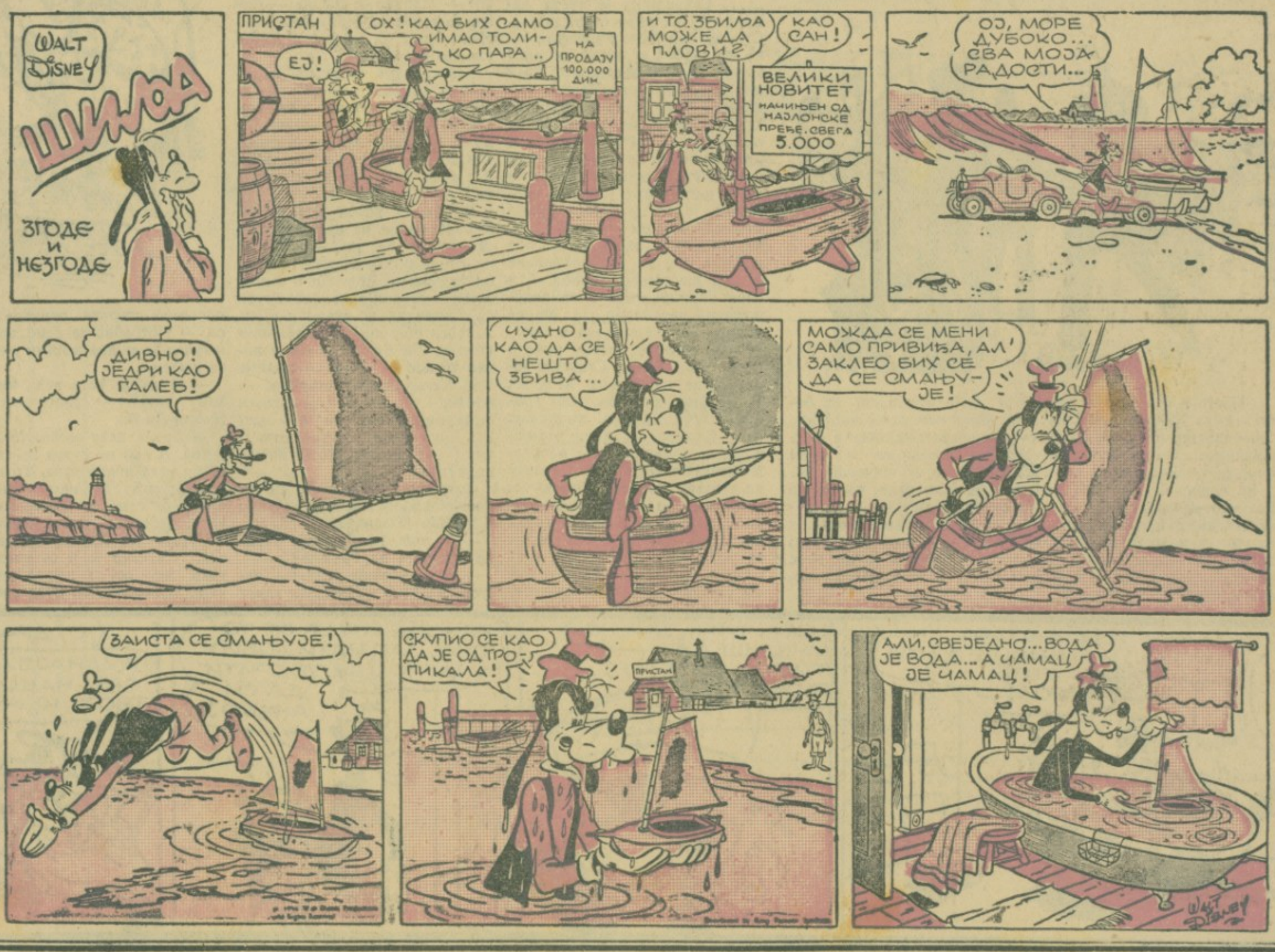
Планина Итабирито у Бразилији састоји се од чистог, компактног хематита. У врх планине веома често ударају гromови и та атмосферска електрична пражњења, која изазивају нагла загревања планинске површине, чине да се од врха цепају читави комади хематита. Испод са-

мог врха планине подигнуто је мало рударско насеље чији становници после сваке непогоде скупљају комаде ове гвоздене руде, коју после тога треба само однејати до најближе топилнице.

РЕКОРДЕР У ЈЕДЕЊУ ЈАЈА

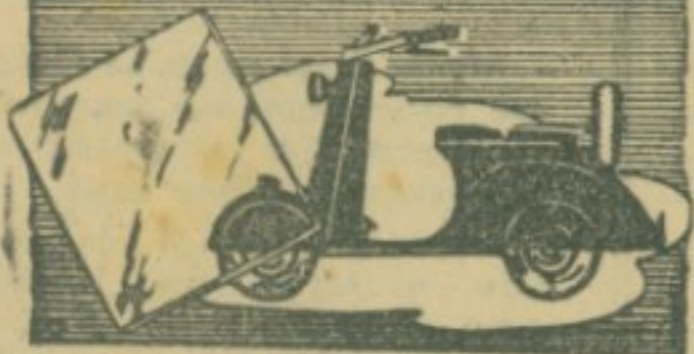
Роберт Бунтинг из Цорнтауна, у Сједињеним Америчким Државама, појео је једном приликом, 1936 године, за два часа 300 тврдо куваних јаја. До рекорда је дошло сасвим случајно, кад се Бунтинг нашао у једном ресторану с неким својим пријатељем. Јаје појаје, он је, на запрепаште-

СА СВИХ СТРАНА

СКУТЕР ОД ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ

Француски скутер „Ондик“ прво је моторно возило на два точка чији су сви спољни делови начињени од пластичне масе ојачане мешавином

стакла и полиестера. Тако добијена смеша, тврде Французи, јака је као челик, рошти не рђа и може да се производи у свакој боји. Познато је да су још раније израђене аутомобилске каросерије од стакла и полиестера, али та возила су само прототипови, који се још не продају. „Ондик“ је први скутер од пластичне материје који се производи за масовну употребу.

ПОТРОШНА ОДЕЋА

У Америци се врше последња испитивања раних производа — марамца, блуза, костима за купање итд. — који ће бити толико јевтини да ће купац после прве употребе моћи да их баца.

ако већ не жели да их пере. Нова врста текстила зове се К 2000 и добија се из неких четинара као што је, на пример, амерички бор. Производна цена овакве тканине није већа од цене новинске хартије. Међутим, под прстима и наизглед, она се нимало не разликује од „класичне“ тканине, а исто се лако пере и прима сваку боју. Да би се утврдило не производи ли каква алергијска стања, извршен број јуди разних узраста понудио се да их на себи испроба пре него што се пусти у продају.

ЗЕЛЕНО ЗЛАТО

Зелени драги камен који је тежак преко 25 килограма, а проценен је на милион долара, по свој прилици је највреднији аквамарин на свету. До данас он је имао веома замршену историју. Про-

нађен је у Бразилији и за последњих седам година бразилијански судови нису могли да донесу одлуку ко је његов власник. Случај је толико замршен да се чак не може утврдити ни када ни где је пронађен.

Пре десет година, један од многих који на њега полажу право утоварио је овај драгуљ од 125.000 карата на брод, и жели да га однесе у Сједињене Америчке Државе и да га, исеченом на ситне комаде, прода као накит. Бразилијанске власти су га, међутим, у томе спречиле. За сада се овај необични камен чува између згодних решетака и све док суд не донесе коначну одлуку коме припада, аквамарин неће изићи на светлост дана.

АЕРОМОБИЛ

Недавно су инжењери у аргентинском Институту за механизацију конструисали потпуно нов тип аутомобила. Уместо да се моторна снага

доведе у непосредну везу с точковима, она ставља у погон елису смештену на крају аутомобила која за покреће као да је хидролисер. Аутомобил има такву снагу да на добром друму може да достигне брзину од 240 км на час.

НЕИЗБРИСИВО МАСТИЛО

У Америци је пуштено у продају неизбрисиво мастило. Као сва друга, тако и ово мастило мо-

же да се цклони водом и да му се уништи боја, али само наизглед, јер оно садржи извесну хемиску супстанцу која се тако утисне у влакна хартије да текст заувек остане неоштећен, само се онда мора посматрати под светлосћу ултраљубичастих зракова. Новопонађено мастило омогућује фалсификовање званичних докумената, писама, чекова итд.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

АЛУМИНИЈУМ У СВИМ БОЈАМА

Помоћу анодизације, једног електрохемиског процеса, добијен је недавно први алуминијум у боји. Уместо уобичајеног сребријастог, алуминијум се сад може добијати у свим бојама. Алуминијум у боји наћи ће велику примену за израду намештаја за лекарске чекаонце, намештаја за баште и терасе, а нарочито у индустрији аутомобила. Боје су веома постојане, јер су анодизацијом постале саставни део метала.

ДОЖИВЕЛИ СТО ПРВОГ ПОТОМКА

Рођење свог сто првог потомка доживели су 90-годишњи Жак Грифон и његова 84-годишња жена, из Анжера, у Француској. Супружници Грифон изродили су десеторо деце, од којих је деветоро у животу.

ПОГРЕШНИ ЦРТЕЖИ НА МАРКАМА

О стогодишњици смрти композитора Роберта Шумана, у Источној Немачкој штампано је пригодно издање поштанских марка. Но, убрзо су музички образовани филателисти открили да ноте штампане иза портрета чувеног музичара не претстављају његову композицију, већ једну песму Франца Шуберта. Марке су одмах повучене из оптицаја.

Ово није први случај да се уметник преварио приликом израде нацрта за поштанску марку. На јубиларној марки поводом 400-годишњице открића Америке, на пример, Колумбо је био насликан с догледом, мада у његово време доглед још није био пронађен. Осим тога, он је на марки једне вредности глатко избријан, док је на другој претстављен с великом брадом.

Поштанске марке с погрешним сликама имала је и Аустрија. На једној марки од шест гроша приказан је виноградар из Вахауа с наопако постављеним ушима, а на марки од два шилинга орао у грбу знатно се разликовао од пра-

вог. У другом издању, наравно, грешке су исправљене. У Немачкој су, у доба инфлације, биле издате марке на којима су приказани рудари при раду. Тек кад су се марке појавиле у продаји примећено је да су сви рудари на њима — леваци.

ЗЕМЉА ЈЕ МАЊА НО ШТО СЕ ВЕРУЈЕ

Служба за географске карте америчке армије објавила је крајем прошлог месеца да је полупречник Земље на Екватору за око 88 метара мањи него што се досад сматрало, то јест да стварно износи 6.378.260 метара. Ова разлика, наизглед мала, омогућује тачније прорачуне за кружне путање будућих сателита око наше планете. Поред тога, научници ће сад моћи с много већом тачношћу да одреде положај предмета на земљиној површини, урачунавајући ту и циљеве далекометне артиљерије и дигитованих пројектила. Најзад, захваљујући овој исправци, биће омогућено тачније израчунавање висине многи неприступачних планинских врхова, нарочито оних који се налазе у масиву Анда, у западном делу Јужне Америке.

ПИСАЋА МАШИНА ЗА СВЕ ЈЕЗИКЕ

Позната фирма за израду писаћих машина „Ремингтон“ изнела је недавно на тржиште нов модел са словима и знацима који се лако могу скидати и заменити другим. Замени слова или знакова може да изврши сама дактилографкиња у току куцања једног текста, и то — извлачећи хартију из машине. На тај начин једна иста машина може да служи за текстове на различитим језицима и с различитим знацима за акценте, као и за откуцавање математичких, медицинских, хемиских, техничких и музичких знакова.

У БУДУЋНОСТИ — САМО ПЉОСНАТЕ КОНЗЕРВЕ

Уколико атомско доба буде све више освајало и употреба атомске енергије у мирно-

допске сврхе буде већа, утолико ће више из продавница нестајати високе конзерве у облику ваљка. Конзерве будућности биће пљоснате, као што су данас кутије с конзервираним сардинама. Продорна снага атомског зрачења за стерилизацију — а у будућности ће све намирице бити конзервиране помоћу атомског зрачења — из циклотрона, бетатрона и других уређаја, прилично је „плитка“, тако да се помоћу њега могу стерилизовати само пљоснате конзерве. Овај начин конзервирања, који се засад примењује само у експерименталне сврхе, много је бржи и успешнији од уобичајених начина конзервирања високом температуром. Наиме, ако се употреби висока доза овог зрачења, довољан је само један секунд, па чак и мање, да конзерве постану потпуно стерилне.

УСИСИВАЧ ЗА „ПРАШИНУ“ НАМЕЊЕН АЕРОДРОМИМА

Недавно је на војном аеродрому у Анакост. ју, у Америци, испробан цинковски усисивач за праšину, досад највећи на свету. „Церк“, како је усисивач добио име, намењен је претежно аеродромима који служе за узлетање и слетање авиона на млазачни погон. Сматра се да ће се захваљујући овом усисивачу знатно смањити проценат оштећења која проузрокују страни предмети у храни са писте кроз отворе за ваздух на млазним авионима.

Усисивач је тежак око 15 тона, дуг је 9 метара, а може за осам часова да очисти површину од 220.000 квадратних метара. Усисивач је, наравно, покретан и постављен је на нарочито тврду. Његова јачина равна је јачини 1.200 усисивача какви се употребљавају за чишћење кућа. „Церк“ усисиваче све, дочек од хартије и тканина па до већих комада метала.

Јестели већ чулига...

...нишан је персиска реч и значи „знак“. Тако се зову и нека турска и друга источњачка одликовања.

...клинастом азбуком писали су Асирци, Халдејци, Персијанци и Медејци.

...једина жена сахрањена у Пантеону била је супруга познатог хемичара Марселена Беригло (1827-1907), која је умрла од жалости, истог дана кад и он. Француски парламент одлучио је тада да и њу сахране у Пантеону заједно с њеним мужем.

...у нашој земљи има три реке Лепенице.

...блндирани воз први су употребили

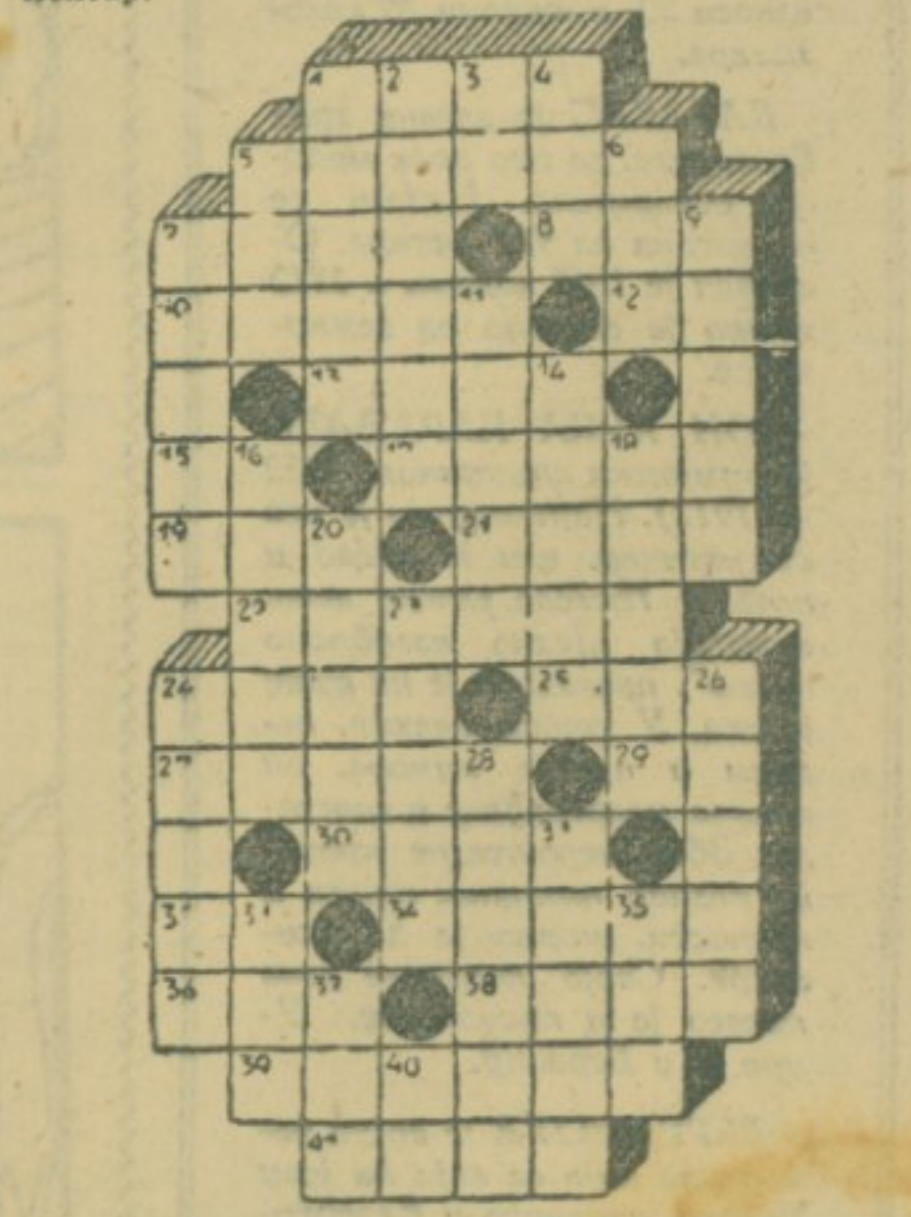
...канал Гранде у Венецији одувек је био омиљена тема сликара. Према тврђењу статистичког бироа музеја Лувр, на свету постоји преко 100.000 слика тог знаменитог канала.

...реч казамат долази од италијанске речи „казамата“. Њоме се обично означавају подземни засвојени закони за топове, муницију и топовску послугу.

УКРАЈИНА

Водоравно: 1) арабљански поглавица; 5) у правник имања; 7) област у Србији; 8) телиски израз; 10) дикхорсти папкар из Индије и Јужне Америке; 12) грчки предметак у сложеницама са значењем: два, двапут; 13) коњ светле длаке; 15) иницијали имена и презимена аутора епоса „Смрт Смил-аге Чендана“; 17) оаза у Сахари; 19) главни део, највећи део; 21) судански језик; 22) врста скроба; 24) метричка стопа; 25) језеро у Африци; 27) Обри; 29) предлог; 30) сивалка код висеката; 32) мера за површину; 34) острво у Средоземном Мору; 36) град у Јужној Француској; 38) страна мушко име; 39) пустиња у Африци; 41) врста бурета.

Усправно: 1) тим; 2) хумка, гомила; 3) десна притока Дунава; 4) израслина на глави код неких животиња; 5) грчко слово; 6) производ пчела; 7) свечано стрижење оваца упрелеће; 8) митолошки бог сунца код старих Персијанаца; 11) уређај за откривање предмета на даљини; 14) учесник у трци; 16) слаб, сувоњав; 18) син Зевса и Каместе, по грчкој митологији претворен у медвед; 20) старо мушко име; 23) источњачка посуда; 24) држава у Азији; 26) врста добоша; тамбури; 28) кристална хрватског препородилачког покрета половином 19 века; 31) музичка драма; 33) мера за хартију; 35) страна женско име; 37) индустријска биљка; 40) скраћеница за хектар.

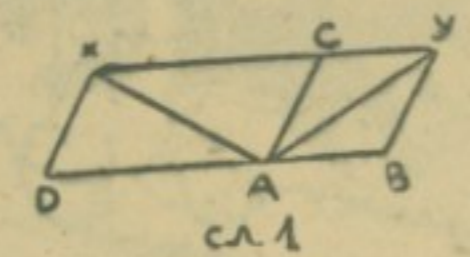

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) амал; 5) авалит; 7) етан; 8) реп; 10) Талин; 12) на; 13) алај; 15) рт; 17) алати; 19) Том; 21) ерар; 22) кантар; 24) каро; 25) Мил (Дон Стјуарт); 27) Ариха; 29) ме; 30) нада; 32) ат; 34) терор; 36) Јон; 38) меза; 39) Римани; 41) шфра.
Усправно: 1) Авала; 2) Манила; 3) ал; 4) Лип; 5) ав; 6) тен; 7) старт; 8) Памир; 11) налет; 14) Јарам; 16) токар; 18) Тарси; 20) Марин; 23) нокал; 24) калај; 26) лепра; 28) Адемир; 31) арена; 33) тор; 35) они; 37) Ниш; 40) М(ажуран) И(ван).

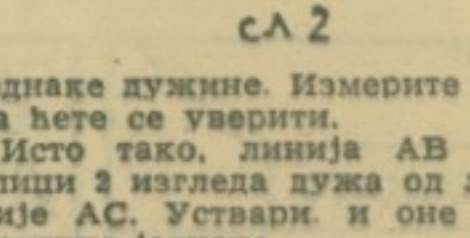
ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Оптичне ворне

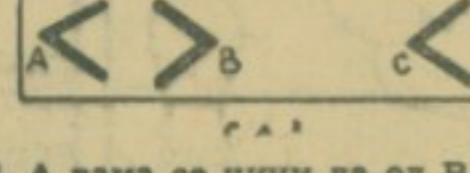
Кад погледате слику 1, сигурно ћете рећи да је линија АХ много дужа од линије АУ. Уствари, оне су обе потпуно

једнаке дужине. Измерите их па ћете се уверити. Исто тако, линија АВ на слици 2 изгледа дужа од линије АС. Уствари, и оне су потпуно једнаке.

На слици 3 имате три тачке: А, В и С, које чине темеља углова нацртаних дебљом линијом. Између А и В има исто толико колико и између В и

С. А вама се чини да од В до С има много више него од А до В. Покушајте у сва три случаја да објасните откуд долазе те оптичке варке.

Множење је врло лако само ако знаш како

Множење је за многе тешка ствар. Истина, лако је множити један с другим бројеве од

Водоскок

Водоскок можете лако направити ако имате једну празну боцу, једну уску стаклену цев и један запушач.

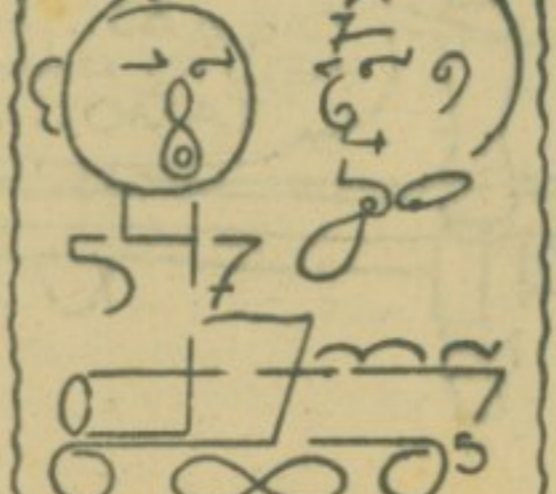
Узмите прво запушач и кроз њега направите рупу, тачно толику да се цев једва провуче. Наместите запушач и

1 до 10, али множити напамет веће бројеве. Већиме од 11 x 11 до 19 x 19, то је већ знатно теже. Но има један начин да се и то без по муке сврши. Ако имамо да помножимо, на пример 14 x 18, онда додам, у мислима, првом и другом броју по једну нулу, од другогга одбацимо 1, па то саберемо, а помножимо још 9 x 4, па и то додамо и имамо готов резултат: 140 + 90 и 4 x 9 чини свега 266. То је случај код свих бројева између 11 x 11 и 19 x 19. Ево неколико примера за вежбање:

ТРИ СЛИКЕ НАПРТАНЕ БРОЈЕВИМА

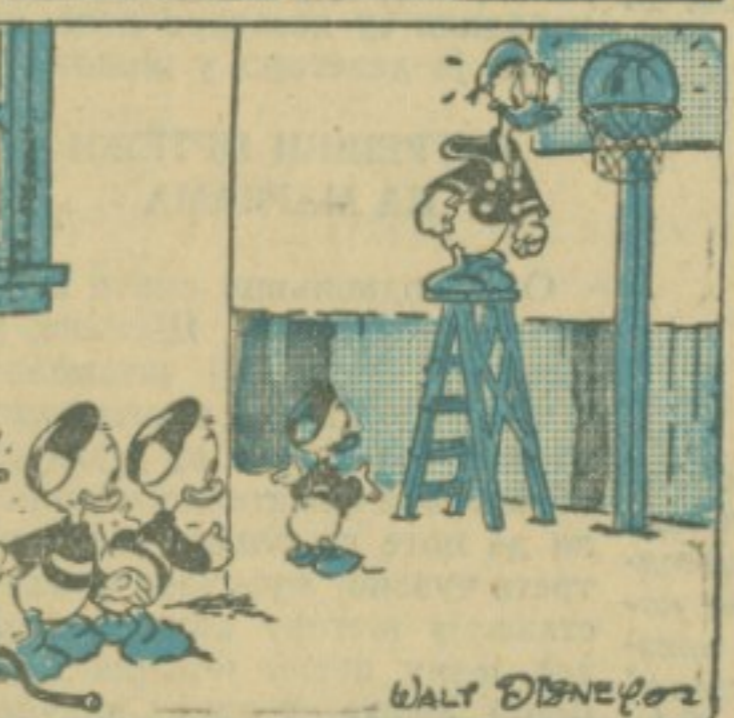
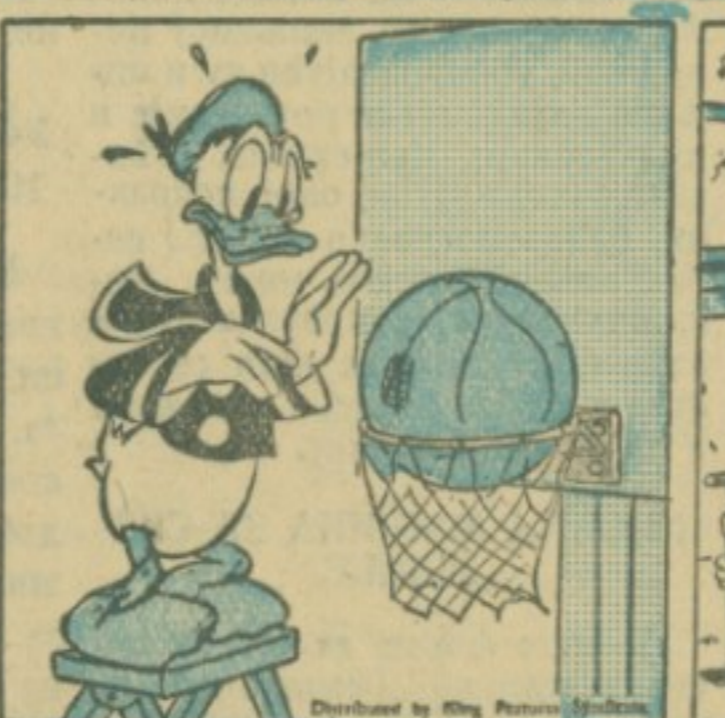
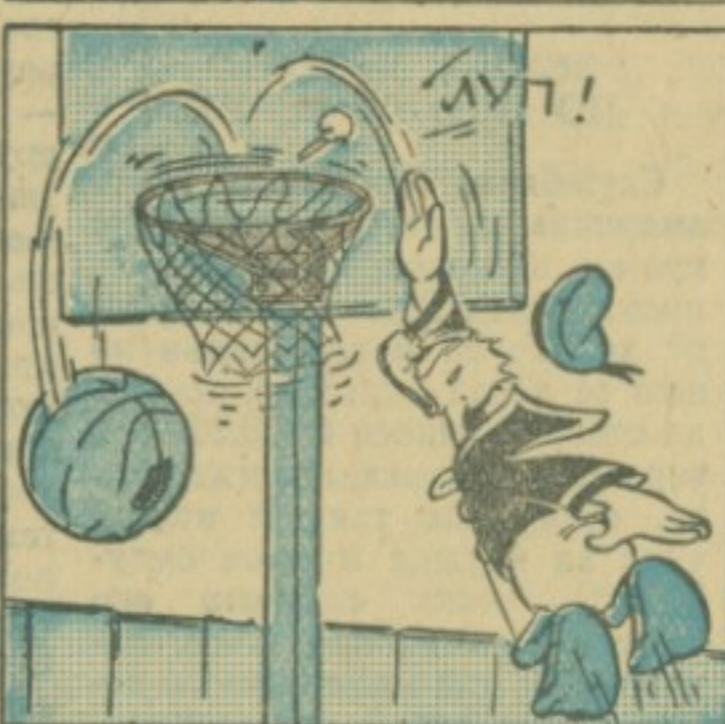
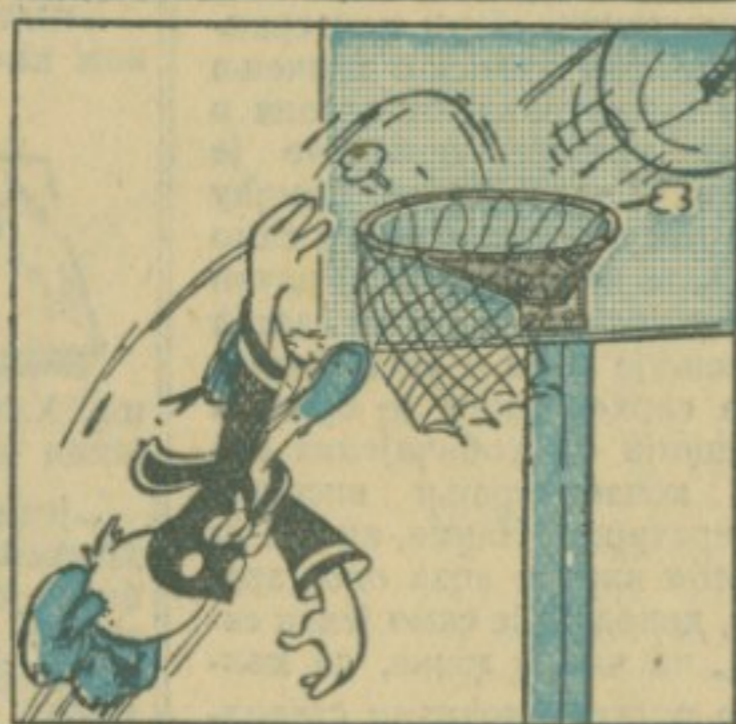
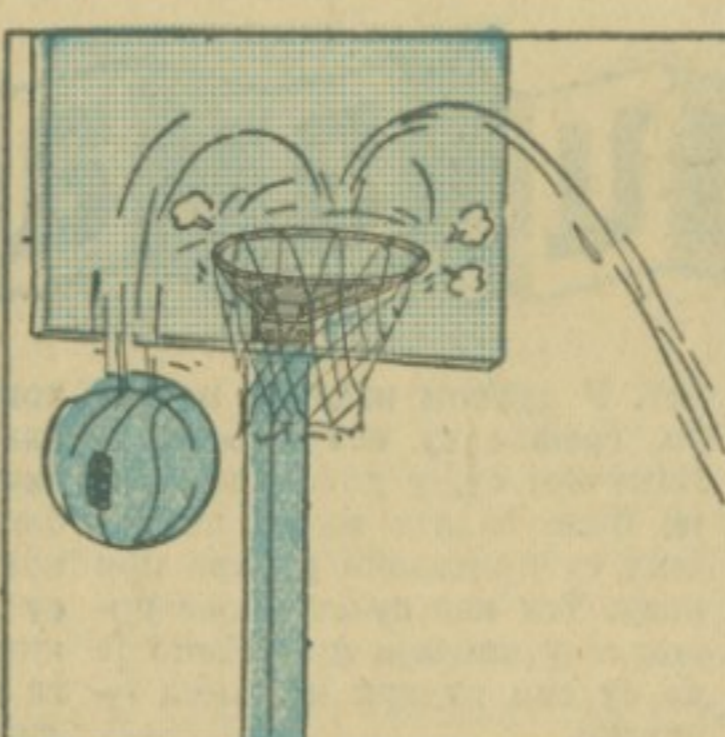
Ове три слике напртане су бројевима од 1 до 10. Поку-

увуците цев, тако да она једним крајем готово додирује дно боце, а другим вири из један сантиметар из запушача. Напуните боцу водом и ставите је на неки тањир. И кад онда дунете кроз цев у боцу, имаћете водоскок, онакав као што је овај који видите на нашој слици.

У једном потезу

И ОН ЈЕ НЕШТО ПРИМЕТИО

Мики: Знаш ли ти да Паја све боље свира на клавиру? Изванредно је напредовала за последњу годину дана.

Паја: Је ли? И ја сам нешто приметио, али нисам знао да ли она то боље свира, или сам се ја навикао на њено свирање.

ЈОШ ГОРЕ ПРОШАО

— Шта велиш о комаду? — пита Хорације Микија узгледавши га како и он излази из позоришта.

— Имао сам рђаво место, — одговори Мики. — Ништа нисам ни чуо, ни видео, ни разумео.

— А ја сам прошао још горе, — пожали се Хорације. — Имао сам одлично место. Све сам чуо и видео, па опет ништа нисам разумео.

ЈЕВТИНОЋА

Хорације: И тако, ампутирао ми је пола мањог прста на ноzi и наплатио 10.000 динара.

Лекар: Шта? Десет хиљада за ампутацију пола прста? Глупост! Ја бих вам за те паре ампутирао целу ногу!

Колико је ОДГОВОР шачка

ПЕЦКО ЈЕЗЕРО налази се

у Србији
Хрватској
Црној Гори
Херцеговини

КАРАКАС ЈЕ главни град:

Венецуеле
Колумбије
Панаме
Никарагве

АРАБАЛЕ је:

италијански сликар
румунски књижевник
шпански песник
корзикански морепловац

БЕРГАМОТА је:

река-потоцица у Аустрији
италијанска књижевница
физичка појава
воће

ОДГОВОР:

ПЕЦКО ЈЕЗЕРО налази се у Хрватској, у хрватовичком горском крају јужно од града Петриње. Дужина му износи 20, а ширина 10 километара.

КАРАКАС је главни град Венецуеле, са око пола милиона становника. Налази се на висини од 920 метара. Основан је 1567 године, а 1812 тешко је страдао од земљотреса.

ЈОН ЛУКА КАРАБАЛЕ је румунски књижевник (1852 — 1912). Најпознатији је као драматичар, али је писао и новеле. Његово главно дело, комедија „Једно изубљено писмо“, преведено је на више језика. У својим делима, ведрим и пуним хумора, он исмева малограђане и властелу. Због непоштедне критике разних нападних појава и личности, морао је да емигрира. Своје последње дане провео је у прогонству. Умиро је у Берлину.

БЕРГАМОТА је врста поморанџе која се гаји на југу Европе, нарочито у Калабрији, а има је и у западној Индији. Плодови су јој крушкастог облика и киселкасто-горког укуса. Од њих се добија уље које служи за спремање мириса и др.

